

אונקלוס

תקעט בראשית מד ויגש

וַיִּגַשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי יְדַבֵּרנָא עִבְדֵּךָ דְבַר בְּאִזְנֵי אֲדֹנָי וְאֵלֵיחַר אַפְךָ בְּעִבְדֵּךָ כְּמוֹךְ

רש"י

לקט בהיר

(יח) ויגש אליו. דבר באזני אדני. ויכנסו דבריי... באזניך (כ"ח): ואל יחר אפך. מכאן אחת למד שדבר אליו קשות: כי כמוך כפרעה. חשבו אחת צעוני כמלך: זהו פשוטו, ומדרשו סופך ללקוח עליו בצרעת: כמו שלקה פרעה על ידי זקנתו שרה על לילה אחת שעכבה (כ"ח), ד"א מה פרעה חזר ואינו מקיים: מצטיח ואינו עושה חף אחת כן, וכי זו היא

יג) פי' אל תשליכם מעמך, אלא תקבלם כדי לדייק בהם ותבינם על צדיק, וכדי שלא תשיבני ריקס מלפניך, וההכרת, שאם פירושו כמו בשאר מקומות שמינת באזניך הוא כמו לפניך, כלומר למשמע אזניך, וכמו שחרגוס אונקלוס קדם רבנו, א"כ מיותר חיצת דבר, וגם אין לו שחר, שהיל"ל ידבר נח ענדך באזני אדוני, אלא ודאי פי' שהדבר יהיה באזניך וכמו שאמרנו (מ"ל), ובעבור שדבריו ישנם כוונות עמוקים לא רק פשטם אמר כן (גח"י), והש"ס כתב ההכרח

משום שפי' מליך היו מדברים, וכי האונקלוס לא ידע זאת, מדברים לפניו ובאזניו שהוא רואה את המדבר ושומע דבריו: וזאת אין לנו יכולים לדעת מהכתב, אלא העדות על זה הקדמתו שאמר ואל יחר אפך, מכלל שהיה שם דבר שיכול לחרות אפו, והגם שדרשו חז"ל דברים קשים כגון אהרוג אותך עם פרעה, וחלקה כפרעה, מתחלה צעלילה באת וכו', וכו', פשוט הוא-שלא-אמר-דברים-אלו-בפירושה-אלא-חז"ל-דייקו-זאת-מדבריו-שהיתה-בהם-כוונות-אלו, וכן מי ששמע דבריו היה מבין כוונתם (מהרש"ל), ועוד יותר מזה ההקדמה שאמר ואל יחר אפך היא היא הנומנת להעמיק דבריו ולהבין בהם הקשות (מ"ל): (טו) ולא אמר כפרעה שאין המכוון שהשוב כפרעה, אלא כמלך, כי לפי פשוטו נאמר פרעה לשבת, משא"כ לפי המדרשות נאמר פרעה לגנאי, וזה לא אמר הכתוב כי אתה כפרעה, אלא אמר כי פעמים כ"ף הדמיון, כלומר פרעה כלתה ואתה כפרעה פי' שניכם מלכים (רא"ם), ונחמת טעם של כי הוא עז"ה לא מפני מעוט חשיבותך אדבר קשות, אלא מפני מרירות לבי, ואין אדם נחפס על צערו, לזה אל יחר אפך כי חשבו אחת צעוני, ולא די לרש"י פשט זה, כי מה ענין פרעה לכאן היל"ל כי אתה כמלך (מ"ל): (טז) צויק"ר פרשת מלואה חשב י' דברים שגורמים הנרעת וא' מהם הגזול את שאינו שלו, ומייתי ראייה מעוהו שלקה הכהונה, לזה כמו פרעה (שהיה ציני אברהם) שעכב את שרה נלקה כמו כן אתה אם חעכב את בנימין (ג"א), או משום שהקב"ה משלם מדה כנגד מדה, והמפריד אשה מצעלה או בן מאביו נלקה כדבר ישב (ד"ד), וזה הדרך צענמו ג"כ לא די שחיבת "כ"י לא אחי שפיר: (יז) שגור שעבד לא ימלוך ועשה אותך למלך, ומה שאמר מצטיח ואינו עושה, לא מצינו שנכתב כן בפרעה, אבל כל שכן הוא שאם עבר על הגזירה פשיטא שאינו עומד בדיבורו, ואמר זאת כדי להשוות אליו את יוסף שאמרת שלא יחסר לו דבר רק תשים עיך עליו, ונקט האי לשנא שימת עין לפי שכל שימת עין הוא לטובה, וכי זו היא שימת עין להעליל עליו ולהשוד אותו בנגב, אבל לא מה שרצה לעכבו לעבד, שהרי לא אמר שייטיב

אור החיים

יח. ויגש אליו. לל"ד למה הולך לומר ויגש אחר שקרוב אליו היה ומדבר עמו עד עתה, ורז"ל דרשו (צ"ר ל"ג) יעוין שם דבריהם ולל"ד פשט הכתוב. עוד לא היה צריך לומר חיצת אליו ומוצן הדבר. עוד לל"ד אומרו כי אדוני לא נודע הריאוי למה, ואם לכל יחר אפו היה לו לאומרו כמוך לוחל יחר וגו'. עוד לל"ד אומרו באזני אדוני, ורז"ל אמרו (שם) שיכנסו דבריו באזניו וזה

ידבר, וכמו כן ה' ויגש אליו פי' שג המלך וצין השריו המלך. ועיין מה' יומא ד' צעיטוי ה המלך שיתרצה לו אדוני ידבר נח ע' זולתך וזה לא ית' שלא ימחר להתי' מהמסור, והוא ל' כי דרך זה יעשו' לזה לא עבד לא הדבר כי כמוך בגמרא (ע"ז י'): נלחח למלכא וכל' היה נולח יחודי בצטנח מוח מדין הוא פרעה לזה אשר ע"כ מצקש שינלחכו בצטעות למלך שחייב כיון כי כמוך וגו' ע"י ואם ידבר שם יעשו למלך המלך עושה דבר יועילו את לבו ל' ממחילתו לדבר הוא איש חסד ו חקלה צ"מ. וצדו דרך אומרו (מש האדם לאדם, ול עליו לרחמים ו ולחצבו"ה) כדי ש

א) שחיבת אליו מ' וולת יוסף והמליך, ו אליו, בלב ולא צדגל. עמהם. ז) פי'

כַּפְרָעָה: יֵשׁ אֲדָנִי שְׂאֵל אֶת־עַבְדִּי
 לֵאמֹר הֵישִׁילְכֶם אֵב אוֹ־אֶחָ: כ וְנֹאמֶר
 אֶל־אֲדָנִי יִשְׁלַנּוּ אֵב זְקַן וְיִלְד זְקָנִים
 קָטָן וְאֶחָיו מֵת וַיִּיתֶר הוּא לְבָדּוּ לְאִמּוֹ

יֵשׁ רַבּוּנִי שְׂאֵיל יְת עַבְדְּהוּי קְמִימֶר
 הָאִית קְכּוֹן אָבָא אוֹ אָחָא:
 כ וְנֹאמְרָנָא קְרַבּוּנִי אִית קְנָא
 אָבָא סְבָא וּבַר סִיבְתִין זְעִיר
 וְאֶחְוֵהִי מֵית וְאֶשְׁתָּאֵר הוּא

לקט בהיר

רש"י

שימת עין שאמרת לשום עיניך עליו (כ"ה, ד"א) כי
 כמורך כפרעה חס תקיטני אחרוך אותך ואת אדוניך
 (כ"ה): (יט) אדני שאל את עבדיו. מתחילה
 בעלילה באת עלינו^(יט), למה היה לך לשאול כל חלה,
 בתך היינו מבקשים או אחותינו אתה מבקש^(יט),
 ואע"פ כן וגאמר אל אדוני לא כחדנו דבר (ב"ר - תנח"י):
 (כ) ואחיו מת. מפני היראה היה מוליך דבר שקר
 מפיו^(יט), אמר, חס חומר לו שהוא קיים יאמר
 הביאהו* אללי (מ"ח): לבדו לאמו. מאותו*

עמו הגם שיגנוב, ודרך זה הג' יומר מתאים בפשט הכתוב
 מדרך הב' באומרו כמורך כפרעה לשון הוה פ"י טבעך כעצב
 פרעה, ולדרך הב' היל"ל תהיה כפרעה, אבל נתינת טעם של
 "כי" עדיין אינו מיושב, ולדרך הד' נכון הנתינת טעם עז"ה
 אל יחר הפך כי חס יחר אחרוך אותך ואת פרעה, גם נכון
 ענין פרעה לכאן, אבל תיבת כמורך אינו נכון שהיל"ל חסי
 אותך כפרעה, לזה הוצרך לכל הד' דרכים (ג"א), ופשוט
 הוא שאין דעת חו"ל לומר שיהודה אמר דברים אלו, אלא
 לזגס לומר שכונת מחשבתו נראה בולט וזיכר מתוך דבריו
 וכנ"ל: (יח) מאחר שהמכוון כאן הוא לומר לו שאתה היית

שינוי נסחאות * הביאורו. * מאותו.

הגורם להביא את הקטן היה לו להתחיל אדוני גזר עלינו להורידו וכו', אלא ודאי זו מן התוכחה והקבלות, ועדיין מיותר
 הוא מה שאמר וגאמר אל אדוני וכו' היה לו להסמין תוכחה השניה ותאמר אל עבדיך הורדהו וכו', אלא ודאי גם זו מן
 התוכחה, שאע"פ שראית מדת השמות שלנו ועונותינו הימירה שהגם שידענו שהיא עלילה אע"פ אחרנו ולא כחדנו, לא
 מפני זה נמךך לבך ותאמר אל עבדיך הורידהו (רא"ם): (יט) פ"י והראיה שעלילה היתה, שמה לך ולמשפחותינו, וכי מי
 שבה לעשות מקשר על עסקי משפחתו שואלים אותו או על עסקי ממונו שואלים אותו, ולו יהיה שהשדת אותו בריגול וחקרת
 אותו מכל צדדים כנהוג באיש הנחמד, היה לך קודם לשאול ולחקור בעיקר ענין הריגול, למה באתם, והיאך באתם, היכן
 אכלתם, ומה ראיתם בדרך וכדומה ואח"כ חוקרים בדברים הנדדיים, ושאלת המשפחה הוא רק לצורך החימוץ (ג"א), ואמר
 בדרך זה, ולא להפך אחותך ובחטו, או בתך ובחטו, או אחותך ואחתינו, כי מן הסתם חלה הגדולה במלך כדקא יאות שהמלך
 יהיה חותנם והם יהיו חמניו או אחי אשתו של מלך, והם הקטינו את עצמם שאינם ראויים להיות חותן המלך רק חמנו, גם
 אינם ראויים ליקח אחות המלך (רא"ם), גם הסבירא כן נותנת שהאב הוא זה המשיא בתו, וזה הנהוג בעולם, לזה השאלה
 היותר קרובה היא וכי אחד מאתנו רצה לקחת בתך שרעית לדעת משפחותינו, אבל להפך מאחר שדרש משפחות כולם היותר
 קרוב לומר שאין רצונו לקחת בת אחד מהם אלא אחות כולם, ואזיזהם לא היה שם שידרוש ממנו משפחת בתו (מהרש"ל),
 עוד אפשר שדברו ע"פ האמת, שיוסף היה בא עבד למצרים ואין לו שם אחות רק בת אפשר שהיתה לו, והם לא היו להם
 אלא בת אחת לאשר, אבל אחות היתה לכולם (יפ"ת): (כ) ושקר הוא שהלא לא היה אללו בחוקת מת, כי למה ימות והוא

אור החיים

יהיה עבד, הב' רמז הכתוב כי השררה אליו הוא
 נחונה, וזה שיעור הדברים כי תלוי כינוי תיבת
 אדוני כי הוא המלך, ואומרו ידבר נא פירוש ידבר
 עתה בכינוי עבדות לפי שעה אבל אין הדבר עומד
 כן כי יהודה הוא המלך וכסאו יכון עולם. עוד
 ירמוז הכתוב באומרו כי אדוני פירוש באמלעותי
 השגת זה"כ כי הוא הסובב ליוסף אדנות שאמר
 (ל"ז כ"ז) לכו ונמכרנו לישמעאלים שמזה נתגלגל
 הדבר והשיג יוסף האדנות:
 יפ. אדוני שאל וגו' לאמר. טעם הלעת

אור בהיר

(י) פ"י נתנו לו אמירה זאת בפיו לרמוז, והוא לא ידע, וכן ברמז הסמוך. יא) שתקרא אדוני.

בְּחִירוֹתָי לְאִמּוֹ
 קָה: כּא וְאִמְרָתָּי
 קָתִי וְאִשּׁוּי
 כּב וְאִמְרָנָא קָן
 עוֹלָמָא לְמִשְׁבַּכ
 יִשְׁבּוּק יְת אָבוּהִי
 לְעַבְדֵּיךָ אִם קָ
 זְעִירָא לְמִכּוֹן קָ
 אָפִי: כּד וְהָא כּד
 אָבָא וְחַוּיָנָא קָה
 כּה וְאִמֶר אָבוּנָא
 זְעִיר עִיבוּרָא:
 כּו וְנִבּוֹל קְמִיחָת :

האם כ"ה אין לו עו
 חס יעוצב כ"ה את

היה דעתם כן, אבל
 ספק ספיקא זו יכו
 ולזה הלכנו לבקשו,
 אמו קיימת שהם א
 זה בן רחל עכ"ל, זה
 קצר הזה השמיענו
 תיבת "חס" שלא י
 שחס יעוצב ימות, ו

הדברים י"ב, לומר
 אביו ואם לא י
 והתחיל לומר ל
 היתה שאלת אד
 ממנו אלא כי כ
 בהכרח לאמר ל
 באומרו לאמר
 המחייב אותו

יב) ולא די לה

מִהֲתַעֲשֶׂה בְּאַחֲרִיתָהּ בְּהַכְּלִים אֶתֶּךָ רַעַךְ:
 מְרִיבֶךָ רֵיב אֶת־רַעַךְ וְסוֹד אַחַר אֶל־תִּגְלֶךָ:
 יִפְּן יַחֲסֹדֶךָ שִׁמְעֵ וְדַבְּתָךְ לֹא תִשׁוּב:
 וְיִאֲתָפוּחֵי זֶהָב בְּמִשְׁפִּיּוֹת כֶּסֶף דְּבַר דְּבַר

רש"י

נאחזימה: (ט) ריבך ריב את רעך. ואם על כרחק אמה לרין לריב ולהוכיח עם רעך, מכל מקום סוד אחר אל תגלה, לא מזכיר לו דופי אצותיו שמתו, שאין הכל יודעין אותו ואמה תגלהו: (י) פן יחסדך שומע. הרפת מלרס (יהושע ה ט) מתרגמין חסדא דמנרא, פן יחסדך השומע ויקראך מוליח דיצה: (יא) תפוחי זהב. כעין כפתורין.

מצודת דוד

תגרה במריבה מהר עד אשר תחקור אם יש בזה דבר אשמה על שכנגדך, כי פן לא תדע מה תעשה באחרית המריבה בעת יכלים אותך רעך לומר הלא אין אשמה בידי, והנה הסכלת עשו להתקוטט עד לא חקרת האמת: (ט) ריבך ריב. אף אם מצאת בו אשמה אחר החקירה, מכל מקום ריב ריבך רק עמו לבנות אותו לבד, אבל לא תגלה סוד של אחר להטיל פגם באבותיו בדברים שאינם ידועים לכל, כי מה לך להם לבזותם: (י) פן יחסדך. פן כל השומע יחרפך לקרות לך הולך רכיל: ודבדתך. הדבה אשר הוצאת מפיה לא תוכל להשיב אחר אחר זה, ותתחרט ולא תוכל לתקן: (יא) תפוחי זהב. כמו ציורי תפוחי זהב אשר חקוקים על מכסה של כסף שהוא דבר מפואר, כן הוא דבר המדובר על אופניו, רוצה לומר דבר הראוי לעניינו וחזרת אליו כאופן העגלה המתגלגל וחזור למקומו:

אבן עזרא

אזרוע (ימיה לב כא), או היא שרש מן אופן עגלה, והטעם על סבובו. ומשכיות מצפונות ומסתרים, וכן הפירוש אל תצא מהר לריב במריבת אחרים, פן תהיה נכלם: מה תעשה. באחרית המריבה להמלט בהכלימן רעך ויחרפך, אבל ריב שלך ריב עם רעך: וסוד. שהודיעך אחר על רעך, אל תגלהו במריבתך: פן יחסדך. יחרפך שומע ויקראך רכיל, ודבת הסוד

מדרשי חז"ל

אם יבואו אברהם ושרה ויעמדו לפניך, אתה אומר להם ומכלים אותם, ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל וגו' (סנהדרין מד:).
 אל תצא לריב מהר. מדבר בכך הישראלית, דכתיב: ויצא בן אשה ישראלית התחיל מחרף ומגדף. אמר שלמה, אל תצא לריב מהר. למה, שסוף שבטו של דן להכלים אותך שנאמר: בהכלים אותך רעך, היה לך ריב בינך ובין רעך, למה אתה מחרף, ריבך ריב את רעך וסוד אחר אל תגל, מה היית מזכיר בסוד אחרונך של עולם שנאמר: ואת אחרונים אני הוא, אני ראשון ואני אחרון. פן יחסדך שומע, וסמכו כל השומעים את ידיהם

דְּרַחֲבָא פְּגוּדֵי דְסָמָא
 מִלְתָּא דְמִלְל פְּסִיאִית:
 יִבְקִרְשִׁי דְרַחֲבָא וּמְנֵי
 דְזִמְרָא מְכַסְנוּתָא
 דְחִפְיָא עַל אֹדְנָא
 דְשִׁמְעָא: יֵאֵיךְ קְרִירוּתָא
 דְתִלְגָּא בְיוֹמָא דְחִצְדָּא
 הֵיכְנָא אֲזַנְדָּא מְהִימְנָא
 לְמִשְׁדְּרוֹי וְנִפְשִׁיהּ דְמַרְי
 דְמִשְׁתַּבְּחָר בְּמַהוּבָתָא

(יג) נזם זהב וחלי כתם. ומעד נזמה ומלימה (הושע טה"ט ו ט): כתם. לשון חו (ס"ה ס יא): (יג) כצנת שלן מתחזה לו צימי קליר, ולא טוב הוא בשעת קליר: (יד)

מצודת

אפניו. מלשון אופן עגלה: (יב): האף: וחלי. ענין עדי ותכשיט (הושע ט טו): כתם. זהב יקר וטו (מה ז: יג) כצנת. מלשון צינה (פסחים עו). בשר צונן: ציר. של (עומיה א ב): ישיב. ענין השקט (ישעיה ל טו): (יד) נשיאים. עננים למעלה: מתעלה. מלשון הלו

מרוכה צער המצפים, כן אי (טו) באורך אפים. אם הקצי

(יג) כצנת שלג. קרירות, וסוחרה (תהלים צא ד) בעבור קציר מפני החום, כן ציר נא כתאות נפש אדניו ישיב לו חובל (דברים כד ו) חסר חי. כאילו נפש האדני דבקה

(יד) נשיאים ורוח וגשם אין אבני השמים. תנא, נשיא נשיאים ורוח וגשם אין. (יומא אלא בשביל פוסקי צדקה בר נשיאים ורוח וגשם אין, איש נ ח:)

נתינים, דוד גזר עליהם, שנא וגו'. מאי טעמא גזר עלייהו, ו

מצודת ציון

י' יחסדך. ענין חרפה. כמו חסד הוא (ויקרא כ ז): ודבדתך. על הרוב יאמר על דברי גנאי ומעצמו יובן: (יא) במשכיות. מלשון סכך וכיסוי. וכן ואבן משכית (שם ט ב):

שגלית לא תשוב, כלומר שלא תשיב מה שדברת: תפוחי זהב. כלומר כצורת תפוחי זהב במצפוני כסף, כלומר שהם גנוזים עם הראוי להם, כן דבר שהוא דבור על הפנים הראויים ולא לגלות סוד אחר. פירוש אחר, הראויים ולא לגלות: דבור. תרגום וינהג (בראשית לא יח) כלומר נהוג על אפניו, וכנום זהב וחלי כתם, כן משים התוכחות על און שומעת:

על ראשו. ודבתך לא תשוב, ורגמו אותו כל העדה. דבר אחר: אל תצא לריב מהר, לרב כתיב רבי מנחמא בר יעקב אומר: לעולם אל תהי רץ אחר השררה. למה, פן מה תעשה באחריתך בהכלים אותך רעך, למחר באים ושואלים לך שאלות, מה אתה משיבם. (ילמדנו).
 (יא) תפוחי זהב וגו'. תרגם עקילס, חזורין דדחב בגו דסקוס דכסף. (פירוש: תפוחים בקצרת כסף) דבר דבר על אופניו, מה אופן זה מראה פנים לכל צד, כך היו דבריו של יהודה מראים פנים לכל צד, בשעה שדבר עם יוסף. הלא הוא דכתיב: ויגש אליו יהודה. (ב"ר צג).

עַל־אֶפְנוֹי יִבְנֶה זֶהב וְחֲלִי־כֶתֶם מוֹכִיחַ
 חָכֶם עַל־אֶזְנוֹ שְׁמֵעַת: יִכְצַנֶת־שִׁלְגַּא בַּיּוֹם
 קָצִיר צִיר נֶאֱמָן לְשִׁלְחוֹ וְנֶפֶשׁ אֲדֹנָיו
 יֵשִׁיב: פ יֵדְנִישִׂאִים וְרוּחַ וְנָשִׂים אֵין אִישׁ
 מְתַהַלֵּל בְּמַתַּת־שֶׁקֶר: טוּב־בְּאֶרֶץ אֲפִים יִפְתָּה

דְּדַהְבָּא בְּגוֹרֵי דְסָמְא
 מְלִתָּא דְמִלֵּל פְּסִיאִית:
 יִבְקָדְשִׁי דְדַהְבָּא וּמְנֵי
 דְוִמְרָדָא מְכַסְנוּתָא
 דְחִמְיָא עַל אֹרְדָא
 דְשְׁמֵעָא: יג אִיד קְרִירוּתָא
 דְתִלְגָּא בַּיּוֹמָא דְחֻצְרָא
 הִיכְנָא אֲזַגְדָּא מְהִימְנָא

לְמִשְׁדְּרוֹי וְנִפְשִׂיהַ דְמָרְיָה מְהַפֵּד: יד לְיוֹמָא דְעֻנְיֵי וְרוּחָא דְמִמְרָא לְאִית מְדַמְי גְבָרָא
 דְמִשְׁתַּבְּהַר בְּמַהוּבְהָתָא דְשֶׁקֶרָא: טוּב־בְּגוֹרֵדוּתָא דְרוּחָא מְשִׁתְּרַגַּג רְשָׁאנָא וּמְלִתָּא רְכִיכְתָּא
 רִשׁ"י

(יב) גִּזְם זֶהב וְחֲלִי כֶתֶם. עַד קִצְוֹת זֶהב, כִּמוּ וְתַעַד נוֹמָה וְחֲלִיתָה (הַסַּע ז טו), וְכִמוּ חֲלָאִים (הַסַּע ז טז): כֶּתֶם. לְשׁוֹן תַּכְשִׁיט זֶהב, וְכֵן כֶּתֶם פּוּ (הַסַּע ז יז): כְּצַנֶת שִׁלְגַּא. כְּקוֹר יֵמִי שִׁלְגַּא שְׁלֹם מִתְּהוֹרָה לֹא צִמִּי קָצִיר, וְלֹא שִׁלְגַּא מִמַּטֶּה, שֶׁהִשְׁלַג לֹא טוֹב הוּא בְּשַׁעַת קָצִיר: (יד) נְשִׂאִים וְרוּחַ וְגוֹי.

מצודת ציון

אֶפְנוֹ. מִלְשׁוֹן אֹרְפֵן עֵגְלָה: (יב) גִּזְם. שֵׁם תַּכְשִׁיט הַנְּתוּן עַל הָאֵף: וְחֲלִי. עֵינִי עַד־וְתַכְשִׁיט. כִּמוּ וְתַעַד נוֹמָה וְחֲלִיתָה (הַסַּע ז טו): כֶּתֶם. זֶהב יָקָר וְטוֹב. וְכֵן בְּכַתֶּם אֹפִיר (מִהַלֵּס מֵהַ י: יג) כְּצַנֶת. מִלְשׁוֹן צִינָה וְקוֹר, וּבְדַבְרֵי רַבּוּתֵינוּ ד"ל (פְּסָלִים טו) בִּשְׂר צוֹנֵן: צִיר. שְׁלִיחַ. כִּמוּ צִיר בְּגוֹיִם שׁוֹלַח (עוֹמְדֵיהַ א טז): יֵשִׁיב. עֵינִי הִשְׁקֵט וְהַנְחָה. כִּמוּ בְּשׁוּבָה וְנַחַת (יַעֲקֹב ל טו): (יד) נְשִׂאִים. עֻנְיִים, עַל שֵׁם שְׂמַנְשָׁאִים עֲצָמִם לְמַעֲלָה: מְתַהַלֵּל. מִלְשׁוֹן הַלּוֹל וְשִׁכַּח: בְּמַתַּת. מִלְשׁוֹן מְרוּבָה צַעַר הַמְצַפִּים, כֵּן אִישׁ הַמְשַׁכַּח עֲצָמוּ בְּכַתֶּם מִתֵּן לְמִי וְיִשְׁקַר בְּאִמְרֵיו, כִּי בִזָּה יִרְבֶּה צַעַר הַמְצַפֶּה: (טו) בְּאֹרֶץ אֲפִים. אִם הַקְּצִין יִכְעֹס עַל מִי וְהוּא מֵאֵרֶץ אֲפוֹ לְסַבּוֹל הַכַּעַס וְלֹא יֵשִׁיב אִמְרִים, אִזּוּ בַעֲבוּר זֶה

אבן עזרא

(יג) כְּצַנֶת שִׁלְגַּא. קְרִירוּת, וְיִתְכַן לְהִיּוֹתוֹ מִן צִנָּה וְסוּחָרָה (חֲלָאִים צא ד) בַּעֲבוּר שְׁהִינֵן עַל הָאָדָם בַּעַת קְצִיר מִפְּנֵי הַחוּם, כֵּן צִיר נֶאֱמָן: וְנֶפֶשׁ. חֶסֶד, וְטַעֲמוּ כְּתָאוֹת נֶפֶשׁ אֲדֹנָיו יֵשִׁיב לֹא מַעֲנָה, וְכֵן כִּי נֶפֶשׁ הוּא חוֹבֵל (דְּבָרִים כד ו) חֶסֶד חִי. פִּירוּשׁ אַחֵר, וְנֶפֶשׁ אֲדֹנָיו כִּאִילוֹ נֶפֶשׁ הָאָדָם דְּבָקָה בְּצִיר בְּלַכְתּוֹ וּבְשׁוּבוֹ

מדרשי חז"ל

(יד) נְשִׂאִים וְרוּחַ וְנָשִׂים אֵין וְגוֹי. "וְהַנְּשִׂאִים הִבִּיאוּ אֶת אֲבוֹנֵי הַשְּׁוֹהֵם". תַּנְא, נְשִׂאִים מִמֶּשׁ. וְכֵן הוּא אֹמֵר: נְשִׂאִים וְרוּחַ וְנָשִׂים אֵין. (יוֹמָא עה.). אֵין הַגְּשָׁמִים נִעְצָרִים אֲלֵא כְּשִׁבִיל פּוֹסְקֵי צְדָקָה בְּרַבִּים וְאֵין נוֹתְנִין, שְׁנֹאֵמַר: נְשִׂאִים וְרוּחַ וְנָשִׂים אֵין, אִישׁ מְתַהַלֵּל בְּמַתַּת שֶׁקֶר. (תַּעֲנִית ח:). גְּתִינִים, דוּד גּוֹר עֲלֵיהֶם, שְׁנֹאֵמַר: וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לְגַבְעוֹנִים וְגוֹי. מֵאֵי טַעֲמָא גּוֹר עֲלֵיהוֹן, דְּכַתִּיב: וַיְהִי רַעַב בְּיַמֵּי דוּד

יחמיץ
 דון
 יחיא
 תגלי:
 ישמע
 יחזירי
 מנזופין
 דבור
 ספונה
 זין זה
 י היה
 קאל א
 יבתך.
 יובן:
 (סס טו)
 : ארתו
 : זותם:
 'השיב
 ה של
 כאופן
 יברת:
 יצפוני
 דבר
 סוד
 זרגום
 וכנזם
 יעת:
 זערה.
 נחמא
 למה,
 באים
 בגו
 דבר
 כן
 שעה
 ודה.

שם, שם) 'ורוח לא יבא ביניהם' אלו השבטים אמרו
 מלכים מדיינים אלו עם אלו אנו מה אכפת לנו.

76 ג. דבר אחר ויגש אליו יהודה פתיב (משלי כה, יא)
 'תפוחי זהב במשפיות כסף' תרגם עקילס הגר חזורין
 דדהב בגו דיסקרין דכסף (שם, שם, שם) 'דבר דבר על
 אפניו' מה אופן זה מראה פנים לכל צד פן היו דבריו
 של יהודה נראים לכל צד בשעה שדבר עם יוסף.

ד. דבר אחר ויגש אליו יהודה וגו' פתיב (משלי כ, ה)
 'מים עמקים עצה בלב איש וגו' לבאר עמקה מלאה צונן

ויוסף הוא "האחד" המיוחד שבבני יעקב, לחביבות (בראשית מב, יג), ושניהם יקראו "אחד" (רז"ו);
 "ורוח לא יבא ביניהם" — אלו השבטים, שהם סדורים לדגלים כארבע רוחות השמים להשפיע
 ברכה בעולם (כנדרש בבמ"ר ב, י. רז"ו כאף), שלא באו להתערב בוויכוח שבין יהודה ויוסף, שכך —
 אמרו: מלכים מדיינים אלו עם אלו, אנו מה איכפת לנו — להתערב בדבריהם! ולכסוף
 נדבקו אז יוסף עם אחיו, וכאשר יתלכדו ולא יתפרדו לעתיד, כמו שנאמר (יחזקאל לו, טו): "קח לך עץ
 אחד וכתוב עליו ליהודה... ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף... וקרב אותם אחד אל אחד... והיו לאחדים
 בידך", וכאות על איחודם לעתיד לבוא, כאמור שם בענין (רש"י).

ג. דבר אחר: "ויגש אליו יהודה" — ויש במשמעות "גישה" גם קריבה של חיבה ובקשה
 וגם גגישה של ריב (פייסה), וכנדרש להלן שיש כמה משמעויות בחיבה זו (בסימן ו), זהו אשר —
 כתיב: "תפוחי זהב במשפיות כסף, דבר דבר על אפניו" — דבר שהוא אמור מפי דוברו כמליצה
 מתגלגלת והולכת כאופן, דומה ביפיו אל תבליטי זהב בתכשיטי כסף, שהם מביעים את יופי וברק
 הכסף והזהב יחדיו, וכאשר — תרגם עקילס הגר — שתרגם את כתבי הקודש ליונית "לפני רבי
 עקיבא" (ע"י לעיל מו, א), ואשר תוכן תרגומו היוני לפסוק זה, כשתתרגמו לארמית: "חזורין דדהב בגו
 דיסקרין דכסף" — תבליטי כפתורים מזהב בולטים (ע"י בת"א שמות כה, לג'ד, ועוד, "כפתור" —
 "חזורי") כתפוחים, בתוך משטחים עגולים מכסף (לעיל י, ב), שהזהב והכסף נשקפים ומבריקים בהם
 כאחד: "דבר דבר על אפניו" — כמו אופן של מרכבה, מה אופן זה — אין לו פנים ואחור,
 ובשעה שהוא מתגלגל, הוא — מראה פנים מכל צד, כך היו דבריו של יהודה, נראים לכל
 צד — לחיבה לבקשה ולאיום — בשעה שדבר עם יוסף, וכך הצליח לשכנעו להתודע אליהם.

ד. דבר אחר: "ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני" — חזר הכתוב על גישת יהודה לדבר עם
 יוסף אף שיודעים אנו מהנאמר לעיל שהוא היה המדבר, אלא בא לרמז על גישה למרחוק אותה השיג
 יהודה באריכות דיבורו אל יוסף, וזהו אשר — כתיב: "מים עמוקים, עצה בלב איש, ואיש
 תבונות ידלנה" — המחשבה והמזימה אשר בלבו של איש היא מופלאת מזולתו לדעתה כמים עמוקים
 בתהום, ואיש בעל תבונות מצליח לגלות את הסוד ולדלותו מעמקי לב בעל המחשבה האמורה, "משל"

מסורת המדרש
 ג. תפוחי זהב
 במשפיות כסף וכו'
 יל"ש כאן קנ. משלי
 התקסא.
 ד. מים עמוקים עצה
 בלב איש יל"ש כאן קנ.
 משלי תתקנז, זוהר ח"א
 רא. משל לבאר
 עמוקה ראה: שהש"ר
 פ"א"ח, תנ"י כא"ב.

שצריך לעבוד צה ולחקן צה כל השבע מדות, והצדיק כלול מכולם. והנה אמר (שם) תפוצנה אלמוותיכם ותשתחוין לאלומתי, רצ"ל שכל תיקון מדותיכם צריכים למדתי. והם ענו ואמרו לו המלוך תמלוך עלינו, בתמיה, התחשוב צעיניך כי תהיה מלך עלינו ונהיה צריכים לך. אם משול תמשול בנו, זאת יוכל להיות שיהיה לך איזה ממשלה עלינו, אבל לא כל כך גדולה כאשר אמרת.

והנה כל החלומות הולכים אחר הפה (צרכות נה:), והם גרמו שימשול עליהם על ידי פתרונם. וזהו: אשר חלם להם, כלומר שהם עצמם הפכו החלוט שימשול עליהם על ידי פתרונם, ולא פתרו כאשר אמרו למעלה. ועל כן נתגלגל הדבר וצא יוסף למצרים, והוכרחו לבא ולהשתחוות לפניו. וצראותו זאת נזכר החלומות אשר חלם לה"ם דייקא כנ"ל. ויאמר אליהם מרגלים אתם, שהבאתם הדברים צרגליות, דהיינו צדברים תחמונים, שפתרו הוראת החלוט על ממשלה. לראות את ערות הארץ, ערוה הוא דבר תחמון, שהפכתם הדברים לדברים תחמונים. ויאמרו לא ועבדיך באו לשבור אוכל, אוכל לשון זיווג, שמרמז על היחוד. כלומר לא כן כמו שאתה מחשב, רק ועבדיך באו לשבור אוכל, לעשות יחוד וזיווג עמך. [עד כאן].

פרשת ויגש

→ ויגש אליו יהודה (מד, ח). צמד"ר (צ"ר לג, ג) כתיב (משלי כה, יא) תפוחי זהב צמשיכות כסף דבר דבר על אופניו, מה אופן זה מראה פנים מכל צד כך היו דבריו של

שמחה כידוע (ספרי צמדצב ית, כא). היאור, רומז על התורה כמוזכר בספרים, ורצ"ל שיזכו לעמוד על היאור, דהיינו על התורה והתפלה בשמחה וצטוב לצב מרוב כל אמן.

או יאמר ויהי מקץ. צביאור פירוש הכחוב (הושע ו, ב) יחיינו מיומים ציום השלישי יקימנו ונחיה לפניו, דהנה איתא (צ"ר לא, ז) אין הצדיקים נחונים צרה יותר מג' ימים. וזהו אומר: יחיינו מיומים, שהעיקר הצקשה היא על הצ' ימים שיחיינו גם צאלו הצ' ימים, ואז ממילא ציום הג' יקימנו ונחיה לפניו. או יחיינו מיומים, כידוע שיש ד' עולמות אצילות ציריאה יצירה עשיה וצריך האדם להתחזק עצמו לעלות מעלה מעלה ממדרגה למדרגה. וזהו אומר: יחיינו מיומים, דהיינו צב' עולמות עשיה יצירה. ציום השלישי יקימנו, דהיינו גם בעולם הצריאה יקימנו, שלא נפול משם ונהיה קיימים שם. אזי ונחיה לפניו, צאצילות קדשו, לפניו ממש. וכזה מרמז לנו הכחוב גם כן כאן: מקץ שנחיים, כשתהיה צקץ וסוף השני עולמות עשיה יצירה. אזי ופרעה חלם, התגלות אלהותו יחמול עליך להעלותך מעלה מעלה גם לשני עולמות העליונים צריאה ואצילות אמן.

ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם (מג, ט). הנה תיבת להם, אינו מדוקדק דהוה ליה למכתב אשר חלם עליהם. אמנם יצאצא דהנה חלם לו והנה אנחנו מאלמים אלומים צחוך השדה (צראשית לו, ז), דהנה יוסף מרמז לצדיק יסוד עולם כידוע. וצודאי החלומות שחלם לו אינם כפשוטן, רק מורים על דברים עליונים. מאלמים צחוך השדה, דהיינו צהמלכות חקל תפוחין קדישין,

השכינה
שי קלני
תפלתו.
וי צער
מלשון
ו'.
ויהי,
ליו זקף
מהצער,
לגלות,
תפלתך
וקן גם
שמראה
ל עיקר
צטה גם
התגלות,
ית חמל,
ע ויגזור

(תהלים)
אם יצא
בל היום,
עליהם
שבת על
מ' א"ל,
ולם, אזי
רא צ"ה,
יס ימים,
ו שנחיים
ג, כנ"ל
מהם כל
להם כל
נה, לשון

ספר חקוני ישראל גאל

חובליו ישראל צצית מיי דדין קאצני

יוצא לאור על מכוני שטרי צציקים

שטי מוכז גורני אוגכ ישראל

יהודה נראין לכל זר בשעה שדיבר עם יוסף עכ"ל. רומז, כי דברי יהודה עם יוסף יש גם כמה רמזים הן לשלום הן למחלוקת, ויש גם סודות נפלאים. ושמעתי מפה קדוש אדמו"ר הגאון מו' הד"ב זצ"ל כי הכחוז הורה לנו דרך חפלה, שצריך הצדיק להתפלל עבור בני ישראל ולהמשיך רפואה לתולים ופקודה לעקרונות ולכל איש די מחסורו אשר יחסר לו. אכן כאשר הצדיק מתפלל על איש פרטי, לפעמים ח"ו יש קטרוג על אוחו פלוני עבור איזה חטא, ומעכב תפילת הצדיק מלעשות רושם ומלפעול פעולתו. לכן יש חקנה לזה להתפלל הכל במחשבתו הרצויה למען כבוד ה', כי איתא בגמ' (סנהדרין מו.) על דמין של רשעים שנשפך שכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, קל וחומר לדמין של צדיקים חלילה. אם כן יש להתפלל בזווה זאת, דהיינו כי כל ההשפעות שאני רוצה להביא לעולם הוא עבור כבודך יתברך שחתנשא ותחעלה, ויהיה לך תענוג מההשפעה, כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק וכו'.

והנה בחפלה על דרך זה נסתם פי המקטריגים, כי אפילו שזה האיש אינו ראוי במעשיו לקבל שפע רחמנות, אבל בזדאי הקצ"ה ראוי להשפיע למען יתרומם כבודו ולמען תענוגו בהשפעה. וזה: ויגש אליו יהודה, כי יוסף צדיק יסוד עולם רומז לחי העולמים. ויהודה, רומז להממליך אוחו בהודאה. ויגש אליו ויאמר בי אדני, פי' כי עיקר כל מחשבתי למען כבודך, שתמלוך לצדך ויהיה שמך אדני. לכן ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך, כי אז אין שטן ואין פגע רע כנ"ל ודפח"ת.

[העתק מכתב יד ההמ"מ זללה"ה].
 ויתן את קולו בבכ"י (מה, ב). זה השם מורה כשהמלכות צגלות הולכת. (השמטות)

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אוחו וגו' (מה, כו). עגלה ערופה צאה כי ימצא חלל צאדמה (דברים כא, א), רמו למלכין דמיתו, נחלה מצוהלת צראשונה (משלי כ, כא), מפני שכל אחד אמר אני אחנשא, ולכן הם צקוד עיגולים, שאין להם מקום חיבור זה בזה, ולא פצ"פ, ומשם ענין הגלות, ואח"כ יוסף ששמר הצרית, וע"י כן נתעורר מלך הד"ר, להחזיר הכל להבורא יתברך, כי הכל מאתו, ולהדר פצ"פ. ולכן אלנו מאלו הפנים לתקן, והם העגלות ששלח פרעה מעורף ושצרם, ומחדר להו פנים ומתקנס. וזו לשאת אוחו, ואז ותחי רוח יעקב [ע"כ].(השמטות)

[העתק מכתב יד ההמ"מ זללה"ה].
 אל חירא מרדה (מו, ג). ר"ת אח"ס. כמו אז אחס (מהלים יט, יד), שנותן כח להתחזק. כי לגוי גדול, ס"ת יל"י, להעלות צו הנילוות לגוי גדול, ועיין באור החיים (על פסוק זה).

אעלך גם עלה (מו, ד), הב' עיינין רמו לע' זקנים של חכמה ולע' נפש כתר דאצילות. ול"ך, הך' הוא ח"ק. עם הלמד, הוא ל"ה. ול"ה של עלה, הוא ע' סנהדרין דבינה. דבזה הוא כל תיקון. ויוסף — הוא מלך הדר — ישית ידו על עיניך, לתקן אורות עיינין. ועיין בספרי הקטן שחברתי על אדם דאצילות.

להורות לפניו גושנה (מו, כח). איתא במד"ר (צ"ר נה, ג) לתקן לו בית

תלמוד. דהיינו קודם גזף ש"ל כז"ן שע לצדיק יסוד עולם מלכות. ויעל לקראי סבא. ולחצרים — והמשיך אומיות וירי אל, רומז לחסד, והו ואח"כ י"ו, סוד יו דיקנא להוריד הטו

ואת יהודה שלח לפניו גושנו כנסת ישראל כשהיא ולהשיג דרכיו, היא בשם יהודה, על שם כמ"ש (בראשית כט ומקרא את שמו יו של עולם, נקרא ולצקש שירה ה' וזה להורות לפניו לגשת

ויאסר יוסף מרכ (כט). והמו עיין דצריהס. והא מודיע צדקתו של כדרך הרשעים מתי מעשיהם הרעים, אבל יוסף הצדיק ו ולכן לא נחירא מי

(* ועיי' ברכות ז:)

וַיֵּשֶׁב בְּנֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר-יָלְדוּ לוֹ
 בְּמִצְרַיִם נֶפֶשׁ שְׁנַיִם כָּל-הַנֶּפֶשׁ
 לְבֵית-יַעֲקֹב הַבָּאָה מִצְרַיִם שְׁבַע עֵים:
 ← ס ששית ואת יהודה שלח לפניו אל-
 יוסף להורת לפניו גשנה ויבאו
 ארצה גשן: כס ויאמר יוסף מרכבתו
 ויעל לקראת ישראל אביו גשנה

שתיין ושית: כו וכני יוסף די
 אתקידו לה במצרים נפשתיא
 תרין כר נפשתיא לבית יעקב
 דעלו למצרים שבעין: כז ונת
 יהודה שלח קדמוהי קנת יוסף
 לפנאה קדמוהי גשן ואתו
 קארעא גשן: כס ופסיס יוסף
 רתבוהי וסליק לקדמות ישראל
 אבוהי גשן ואתגדי לה ופלא על

לקט בדור

רש"י

יד) פי' בהכרח מה שאמר הכתוב מלמד נשי בני יעקב, בזה
 בא לאשמעינן שכולן מתו, שהלא ראינו שאין נשי בני יעקב
 צין המנויים, ואין לומר להפך שגם לאשמעינן שהיו סך הכל
 פ"ב נפש, שאין זה אמת כי מי יאמר שלא מתו קלמן, גם מי
 יאמר שלא היו להם נשים חוץ מהתאומות, הלא יהודה היתה
 לו תמר לאשה, גם שמעון נשא את דינה ואין למנותה ב'
 פעמים, אלא ודאי הכתוב בא להתנצל למה לא היו יותר מע'
 לפי שכולן מתו, וכל זה לדברי האומר תאומות נולדו, אבל
 לאידך חנא פשוט הוא שגם הכתוב לומר שחזן מאלו שהיו
 יולאי ירך יעקב היו עוד נשיהם שגאו עמהם, אלא שלא
 חשיב להו רק ליוצאי יריכו, ובה נתיישבו קושיות הרא"ם
 (ג"א): טו) גש"ה כתוב שטעות יש ברש"י שכתב שש
 נפשות וצפסוק לא נוכר אלא ה' אליפו רעואל יעוש יעלם
 קרח ע"כ, ופלא והפלא הלא רש"י אמר מלאחי צויקרא רבה
 ח"כ המדרש טעה ולא רש"י, והאמת עיין בדברי רש"י
 בסוטה י"ג שני קרח הן אחד מצני אליפו ואחד מצני
 אהליצמה עכ"ל, וכשמנה הכתוב אלופי עשו אמר ב' פעמים

הנפש לבית יעקב הכאה מצרימה שבטים הוא לשון
 עבר, לפיכך טעמו למעלה צבי"ת לפי שמשבחו שם
 היו שבטים שמלאו שם יוסף ושני צניו ונתוספה
 להם יוכבד צין החומות (סופה סס), ולדברי האומר
 (ב"ר פ"ז כ"ח) תאומות נולדו עם השבטים ריכיים אלו
 לומר שמתו לפני ירידתן למצרים, שהרי לא נמנו
 כאן (מלאחי צויקרא רבה ה' ו') עשו שש נפשות (י'
 היו לו והכתוב קורא אותם נפשות ביתו (ל"ו ו') לשון
 רבים לפי שהיו עובדים לאלהות הרבה, יעקב
 שבטים היו לו והכתוב קורא אותן נפש לפי שהיו
 עובדים לאל אחד: (כח) להורות לפניו, כתרומו,
 לפנות לו מקום ולהורות (י' היאך יתיישב * זה:
 לפניו. קודם שיגיע לשם (י', ומ"א ב"ר - תנח"י) להורות
 לפניו לתקן לו בית תלמוד שמשם תלך הוראה:
 (כט) ויאמר יוסף מרכבתו. הוא עלמנו אסר את
 הסוסים (י' למרכבה להזדרז לכבוד אביו (מכילתא י"ד

שינוי נוסחאות יתישב.

קרח וגם קרח בן אליפו שהיה ממזר היה נולד בארץ כנען
 מעיר ואין ביניהם קרח וכשאמר הכתוב ומהליצמה ילדה את
 קרח נכלל בו ב' קרח אחד מעשו ואחד מאליו (מ"ל), ועוד
 י"ל שעשו בעלמנו הוא הששי כמו שקוצר חד חנא שיעקב השלים הע'
 נפש (דע"י), או אפשר שלא היו לעשו רק ד' בנים
 שקרח ממזר בן אליפו היה, אבל אמר הכ' (ל"ו ו') ויקח עשו וגו'
 ואת צמותיו וגו' הרי שהיו לו ב' בנות סך הכל ו' (ב"ב),
 וכן הוא בספר הישר שהיו לעשו ב' בנות ושמותן מרלית ופועית:
 טז) מביא התרגום שמפרש הענין מה זה צריך להורות,
 הלא יכולים לשאול הדרך מכל מצרי עובר, ואמר לפנאה, אבל אין
 זה פ"י המלות אלא ע"י שיפנה מקום יורה היאך להתיישב
 שם: יז) אמר ב' פעמים לפניו הראשון שילך יהודה אל יוסף לפני
 יעקב, והשני שיוסף יתקן מקום לפני יגיע יעקב לשם,
 אבל חיצת להורות אינו נופל שפיר, שהיל"ל לתקן או להכין או
 להראות ליה מביא המדרש שהוא מלשון הוראה, וצריך לתקן
 המקום מקודם צין לפי פשוט שהוא דירתו בין כשהוא בית המדרש,
 לפי שידע יעקב עומאת מצרים וזהוהמתו, והקצ"ה אמר
 אליו אנכי חרד עמך, לזה צריך הכנה למקום ראוי להשראת השכינה
 (מ"ל): יח) דאל"כ, וכי צריך הכתוב להודיע כל
 פרטי דברים שעשה, הלא פשוט הוא שאם רצה לילך צריך לנאות
 לאסור המרכבה, והוסיף רש"י לומר את הסוסים שחפר מן
 הכתוב שהמרכבה עלמה אין שייך לאסור, אלא צריך לאסור
 הסוסים להמרכבה (רא"ם):

צורה ובכא על
 ל ואמר ישראל
 מית ומנא קרא כ
 (י): וירא אליו. יו
 צואריו עוד. לשו
 כ"א כי לא על חיש י
 עליו עילות * נוסכ
 והוסיף צבכי יותר
 לחרי יוסף ולא כ
 קורא את שמע"ה
 כתרומו (כ), ומדרג
 מיתות צעור"ז ו
 שינוי נוסחאות * הרביית נ"מ
 עלר כה להמנהג כס
 (רא"ם): ה) ואין ו
 ממש כמו שכתב הרמ
 קורא קודם חיבך אלו
 יעקב שלא ידע ביאת
 בלבו אהבה יתירה או
 כל התלחות נחמלאה ל
 אב (ג"א), וזה דרך ד
 חרד אל בני אבן שאלו

אשר יהיה לו
 ל. ויאמר וגו'
 הפס
 ל"ז כי חרד אל
 ארצה השחתי". ע
 עודך חי ולא כה
 והדבר מובן כי חי
 אמר יעקב כן כשב
 שהאמין כשראה ה
 דבר חדש ראה: חי
 שנתפטר כי עוד
 צו) כנראה שכוונת המ
 כשאמר

ספר יחזקאל יב
 מובל"ג ישראל צליל מ"מ דק"ק קאזני
 יוצא לאור 4
 מכון ספר צדקיהו 241 מרכז תורני אוגד ישראל

וקדושתו קרב את עצמו אל אביו. ו"ש וירא אליו. ודפח"מ.

ואפשר לומר עוד דהנה צוה"ק פ' תזוה (קפו:) איתא ו"ל: פרי עץ הדור, דא לדיק. אמאי איקרי הדור, והא אתר טמירא איהו, דליית ליה גלויא ונריכא לאתכסיא תדיר וליית הדור אלא מאן דאתגליא ואיתחזי, אלא אע"ג דאיהו דרגא טמירא הדורא איהו דכל גופא, ולא אשתכח הדורא לגופא אלא ביה וכו' עי"ש. ופירושו הפשוט, כיון דהסריס אין לו זקן, נמצא הדיקנא הוא מורה ומוכיח על כח המשפיע הוא הצדיק. והו סוד כי בן זקונים הוא לו (בראשית לו, ג), פירוש שיוסף נתגלה ציעקב אביו ע"ה, שעל ידו באה אליו אור הדיקנא והבן. וי"ל עוד פירוש צוה"ק, דקושימו הוא על דרך הצדיק, כיון דהוא אתר טמירא ונריכא לאיתכסיא, פירוש מי שרובה להיות עובד ה' באמת ולהיות לדיק חסיד נאמן, ראשית חכמה להסתיר את עצמו ולהיות הנעע לכת מה דאפשר. אם כן אמאי איקרי הדור, כיון דלא מינכר. והסירוז הוא אע"פ שדרכו בהנעע והסתר, הדורא איהו דכל גופא, פירוש שהקב"ה מגלה לדקתו, וברחובות מתן קולה, והוא מפני תיקון העולם שילמדו מדרכיו ויהיה כולם קדושים. והו סוד: וירא אליו, שעל ידי שהיה יוסף לדיק, ונתקרב לאביו כדברי האלשיך הנ"ל, ע"י כן הומשך לאביו אור הדיקנא. והו רומז במלת א"ל"ו, א"ל, הוא תקונא קדמאה, ואחר כך בא האור דרך יודי"ן ווי"ן כזכר (צפע"ח ש' הסליחות פ"ד) צימוד דדיקנא. והבן.

תלמוד. דהיינו קודם היחוד. כי גשנה נוטריקון ג'וץ ש"ל ניו"ן שערי צינה. ולכן ויאסור — לצדיק יסוד עולם — מרכבתו, של נטח הוד מלכות. ויעל לקראת ישראל אביו, הוא ישראל סבא. ולחצנס — לגש"ן. ועשה שם יחוד, והמשיך אותיות וירא ממספר רי"ו של ויעבור. אל, רומז לחסד, והוא תיקון א' מתיקוני דיקנא ואח"כ י"ו, סוד יודי"ן ווי"ן של יחוד תיקוני דיקנא להוריד הטייפה ליחוד. והו סוד וירא אליו. [עד כאן].

7 ← ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להודות לפניו גושנה (מו, כח). רומז דהנה כנסת ישראל כשהיא נריכה לדבק צאלהים חיים ולהשיג דרכיו, היא שולחת את הצדיק הנקרא בשם יהודה, על שם שמלא פיו ברכות והודאות. כמ"ש (בראשית כט, לה) * הפעם אודה את ה' ותקרא את שמו יהודה. אל יוסף, הוא לדיקו של עולם, נקרא בשם יוסף, להתחנן לפניו ולבקש שיורה ה' דרכו הישרה לעמו ישראל. והו להורות לפניו גושנה, מלשון גישה, איך לגשת לכבודו יתברך. ל

ויאסר יוסף מרכבתו וגו' וירא אליו (מו, כט). והמפרשים תמהו על וירא אליו, עיין דבריהם. והאלשיך הק' כתב: שהכחוש מודיע לדקתו של יוסף, שלא ברת מפני אביו בדרך הרשעים מתפתדים וצושים מהצדיק מפני מעשיהם הרעים, כי הכרת פניהם ענתה צם. אבל יוסף הצדיק הוא יוסף אשר היה בתחלה, ולכן לא נחירא מפני יעקב, ואדרבה צלדקתו

(* ועי' ברכות ז: וזוה"ק ח"א קנד:

מורה
שאת
צאה
רמו
(משלי
ולכן
זר זה
ואח"כ
מלך
י הכל
הפנים
זעורף
לשאת
מטות)
זמו אז
יחזוק.
ליולות
זה).
ן רמו
ז כתר
ה הוא
דצינה.
ך הדר
עיינין.
ליליות.
איתא
לו בית

תושב ככל אבותי: יד השע ממני ואבליגה
 בטרם אלך ואינני: פ מ א למניצה לדוד
 ← מזמור: דב קנה קויתי יהוה ויט אלי
 וישמע שועתי: ג ויעלני מבור שאון

ולדמעתי לא תשתוק
 ארום היך גיורא אנא
 גבך תותבא היך בלהון
 אבהתי: יד אשלי מני
 ואזיל עד לא אהד ולא
 איתי: א לשבחה לדוד
 תשבחה: ב מספרא

כיפא רגלי תקי
 אסתורי: ד וסדר בפמו
 שבת תדתא תה
 תשבחה קדם אלהנא
 יחמון סגיאון וידחלו
 ויסברון במימרא דיי
 הטובוי דגברא דשני
 רוחצניה ולא אסתבו

ספרית יי וצלא לותי וקבל בעותי: ג ואסקני מגוב אתרגושתא מסיון ט'שטושא ואקים על רש"י

(יד) השע ממני: הרף ידך מלהקומי: ואבליגה.
 ולמחוק: (צ) קוה קויתי ה': במלרים. ומזמור זה

גם הוא כנגד כל ישראל: ויט ארי: אונז: (ג) מבור שאון. מלסריס של מלרים, ומשאון המיית יס:

מצודת דוד

תושב ככל אבותי. רוצה לומר כל מה שאני כחושב בארץ הוא רק ככל אבותי, כי אם שהיו תושבים הנה מתו ואינם, ולמול שנותך אחשב כגור: (יד) השע ממני. פנה ממני מכת ידך ואתחזק עצמי בתורת ה' כאשר יסרו היסורים המונעים והטורדים: בטרם אלך.

מצודת ציון

תושב. הוא הפוך הגר: (יד) השע. פנה. כמו שעו מני (שעיה כג ד): ואבליגה. ואתחזק. כמו המבלג שד (עמוס ה ט: ג) שאון. חושך. כמו תכסה שגאה במשאון (משלי כו ט):

מפריט היון. מן היס. הי נלע"ז: בונן. הכין לשוכי ונ צילת היס: (ה) רהבים.

מצודת י: היון. הרפש אשר בקרקעית המי (לקמן טט ג). וכפל הדבר בשמור (דליל י"ג): אשורי. רגלי: והתחזקות. כמו ירהבו הנער בוק נטיה. כמו אל ישט אל דר:

(ה) אשורי. ויאמרו אשר

אבן עזרא

בתורה: (יד) השע. הרף ממני, כמו שעו מני (ישעיה כב ד), והשתנתה התנועה בעבור אות הגרון. ואבליגה. ואתחזק, והוא פועל יוצא, והנה טעמו ואתחזק עצמי, כמו מבליגתי (ירמיה ח יח): (א) למניצה: (ב) קוה קויתי. קוה מלת זרה על דרך

ארי טיט. וה"א היון ישרת השביעי (בדאשית ב ג), ואין ל (לקמן טט ג), מים עכורים ו כנגד בור, וכונן אשורי לעלו

שאון. בור שיש בו מים וככירים: מטיט היון. בור שי טיט אל יון רוצה לומר שיש וקלוש: ויקם על סלע רגלי. אשורי. כשעליתי מהבור לא שלא נפלתי מחולי אל חולי: חדשתי לו שיר, והוא נתנו

לוי: שבעה שמות יש לו לגיהנו ובאר שחת ובור שאון וטיט היו בור שאון וטיט היון, דכתיב היון. (עירובין יט). אלו חוצצין טיט היון זה טיט הבורות, שנ מטיט היון. (מקואות ט ב). למה שצווחין ורי באש ובשילג הם ויעלני מבור שאון מטיט היו על סלע רגלי, שנתן לי בנת מ ויתן בפי שיר חדש, אז ישיר יך לבור אלא אמר כבר הייתי

רד"ק

ובאמרו ככל אבותי. ככל אבותינו, להודיע כי הדורות האחרונים כראשונים דרך אחת להם אין ביניהם שנוי: וטעם מלת כי. אמר שמעה תפלתי לחיותי מחוליי כמו הגר שנחשב לפניך: (יד) השע. הרפה ממני שלא תיסרני עוד כחליים, ואבליגה. כלומר אתחזק מהחולי ואשובה עוד לעשות רצונך: בטרם אלך. אל הקבר: ואינני. כלומר אינני עוד שאוכל לעשות רצונך, כי העולם הבא הוא עולם

מדרשי חז"ל

עניתיו, אמר דוד מתוך הקווי ויט אלי וישמע שועתי. (ילקוט"ש). ג ויעלני מבור שאון מטיט היון. אמר ר' יהושע בן

נושאי הפרק

- (א"ג) פירוט הישועות שעשה עמו ה'.
- (ד"ו) תהילה ושיר חדש להודות לה'.
- (ז"ט) הדרך הנכונה להבעת תודה לה'.
- (י"א) פרסום ישועות וחסדי ה'.
- (י"ב"ד) תחינה לישועה מהצרות האופפות אותו.
- (ט"ו"ח) תוצאות הישועה - צער לרשעים ושמחה לצדיקים.

בגמרא (יצמות דף ס"ד ע"א) יצחק אבינו עקר היה וכו' שם, ויעתר להם מצעיה ליה (ח).

מוליד, ואם כן ממילא לא באנו כלל משורש זרע נח, שהרי אברהם לא היה לו נח להוליד את יצחק מכח הגוף הבא מצני נח, עד אחר שנעשה כצריה חדשה, לפיכך אנו מכוונים בשם בני אברהם ולא בני נח, עד כאן דבריו, עיי"ש. ואם כן לפי זה אם עקר היה, אין לייחס הזרע לאברהם (י), ורק מפני שאברהם זכותו הוליד את יצחק, נתייחס שפיר שלו. והנה יש לומר דלא התפלל יצחק על עצמו (יא), דהוצטח על הצטחח כי ציחק יקרא לך זרע (בראשית כא, יב), ואם כן ודאי שפיר נתייחס הזרע לאברהם כנ"ל. וי"ש ואלה תולדות יצחק בן אברהם, כלומר שמתייחס הזרע לאברהם הגם שעקר היה, כי אברהם הוליד את יצחק וזכותו גרם לו ששמע אל את תפילתו, כי ויהי יצחק וגו' ויעתר לו דייקא (יב), והבן.

עוד יתמוין וא"ה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד וגו'. על דרך שכתבתי לפרש כי ציחק יקרא לך זרע, כי עיקר תולדותיהן של צדיקים מעשיהם הטובים (בראשית רבה ל, א) (יג). והנה כבר כתבתי צפרשת העקדה (צפסוק והאלקים ניסה את אברהם), להוציא מדעת הרב אבן עזרא שכתב (בראשית כג, ט) שנעקד יצחק שלא מרצונו, עיי"ש בצרובה. והיינו דאשמעינן כאן ואלה תולדות יצחק, הן גופא שאברהם הוליד את יצחק, דהיינו העקדה שעקד את יצחק דהוא עיקר התולדה של אברהם, היא גופיה תולדות יצחק (יד), לפי שפשט לו ארו על גבי המזבח ברצונו, והבן.

— דרש משה —

מפני שאברהם היה עקר, כן לבני יצחק לא יהיו נחשבים בני אברהם מפני שיצחק עקר. (יא) אלא על רבקה אשתו ה'. (יב) לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק וכו'. (יג) וכתב רבינו לתוך בזה, דאף אם יצחק לא היה מוליד ג"כ היה נחלקיים ההבטחה של כי ביצחק, כי עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים ועל המעש"ט נאמר יקרא לך זרע. (יד) פ"י הן הן

1 ← והנראה לי בזה על פי מה שפירשתי צפסוק (מהל"ט מ) קוה קויתי ה' ויט אלי וישמע שועתי. על פי שפירשתי אמרם (צרכות ל"א). המחפלת צריך שיכוין לבו לשמים, (ר"ל לדבר הנוגע לכבוד שמים, ולא להנוגע לטובת עצמו כלל והבן), (אר"י) [אבא שאול אומר] קימן לדבר תכין לבס וכו' (שם י, יו) על פי מ"ש (בבא קמא ז"ב). המחפלת על חצירו והוא צריך לאותה דבר, הוא נענה תחילה. (והכי פירושא דקרא קוה קויתי ה', ר"ל כוונתי לא היה, רק צדבר הנוגע בה' לבדו, ולא שצדתי הנאה עצמי כלל, ועל ידי זה ויט אלי וישמע שועתי, היינו מה שנוגע לי לעצמי, והבן.) (כ) ועל פי זה יתפרש גם כאן, הוא התפלל, כי עקרה 'היא' כמפורש בתורה הק', וגם הוא עצמו היה נצרך לדבר, על כן ויעתר לו מקודם דהוא נענה תחילה, ואחר כך ומהר וגו', כנ"ל על דרך הפשוט. L

ובקדים עוד הא דאיתא צמדרש פרשת לך (בראשית רבה לט, יא) ואעשך לגוי גדול (בראשית יב, ט), א"ל ומנח לא העמדת שבעים אומות, א"ל אותה אומה דכתיב בה (דברים ז, י) כי מי גוי גדול, אני מעמיד ממך, אמר ר' צרכיה ואשימך אין כתיב כאן אלא ואעשך, משאני עושה אותך כצריה חדשה, אתה פרה ורצה. ועיין צמר הקודש שמפרש דקשיא ליה דאכתי מה רבותא דאברהם, הלא אותה אומה שכתוב בה מי גוי גדול, הוא גם כן מורע נח, שהרי גם הוא מצני נח. לזה אמר משאני עושה אותך כצריה חדשה אתה

אביו, אבל מ"מ לא היה דומה לו. (ח) בגמ': א"ר יצחק, יצחק אבינו עקר היה שנאמר ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו, על אשתו לא נאמר, אלא לנוכח, מלמד ששניהם עקורים היו, אי הכי ויעתר לו, ויעתר להם מיבעי ליה, לפי שאינו דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע. (ט) ופירש"י תכין לבס אז תקשיב אונך. (י) דכמו שבני אברהם אינם נחשבים לבני נח ציונים: (א) ע"י כ"מ מועדים על ר"ה אות י"ג ר"ה ע"ב אל תמעטו וכו'.

הזאון רבי משה טאלמון צב"ל
אל"כ צדיק אונק

אֲשֶׁר לֹא־יִרְאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן וְלֹא
 יֵאבְדוּן וְלֹא יִרְיִחוּ: כט וּבִקְשֶׁתֶם מִשָּׁם
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וּמִצֵּאתָ בִּי תִדְרֹשְׁנִי
 בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשֶׁךָ: ל בִּצֵר לָךְ
 וּמִצֵּאוֹךְ כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית
 הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד־יְהוָה אֱלֹהֵיךָ

ואבנא די לא יחווו ולא שמעו
 ולא אבדו ולא יריחו: כט
 ותבקעו מתמן דחלתא דיי
 אלהך ותשכח ארי תבעי מן
 קרמוהי בקר קבך ובקר נפשך:
 ל בדר ייעוק קך וישכחך בדר
 פתנמא הארין בסוף יומיא
 ותתוב דחלתא דיי אלהך

ותקבל קמי
 רחמנא יי א
 יתבלגך וק
 דאבקהך ו
 שאר קען
 קרמך קמן
 על ארעא
 ספי שמיא
 הרין או

אור החיים

כט. ובקשתם וגו' בכל לבבך וגו' צר לך
 וגו'. צ' כחוצים הבאים אלו
 נריכין ביאור^{כט} דע כי יש צ' הדרגות השובה, יש
 השובה שישראל עושים מעלמן שיכירו חיוצם עם
 הצורה ויכופו יארם, ויש השובה שעושים על ידי
 יסורין אשר יאר להם האויב וילעקו מכאצ לב,
 וכנגד צ' הדרגות דיצר משה אל כל ישראל, כנגד
 העושה השובה הגם שלא שמע קול מוגש אמר
 ובקשתם משם את ה' אלהיך^ל שיתעוררו הלבבות
 לחיבת אלהיהם, ומלאת, והגם שיש צידך עצירות
 חמורות כאמור בסמוך ועדתם שם אלהים אחרים
 וגו' אף על פי כן פעורין אתם מהיסורין ודי לכם
 השובה, והטעם כי תדרשנו בכל לבבך שחשבה
 כזו היא השובה שלימה בכל לב ובכל נפש, וכנגד
 השובה הבאה מלד היסורין אמר צר לך ומלאךך
 וגו' ושבת וגו' פירוש מחמת היסורין אשר יאר לך
 אויבך, וכאן לא הזכיר בכל לבבך וגו' כי באמלעות
 היסורין הוא שצ, ומה שחסר לשצים מחמת יסורין
 צבחינת הדרגת השובה משלימין אותו צבחינת
 היסורין עלמן שעצרו עליהם כי היסורין ממרקין
 העונות ומטכרין את הנפש, ומה שחסר לכת

הראשונה מלד שלא עצרו עליהם יסורין משלימין
 אותו צבחינת מעלת השובה, וכפי זה מאמר צר
 לך נמשך עם מה שלפניו^{כט} וזה שיעורו ובקשתם
 וגומר ומלאה והטעם כי תדרשנו וגו' או צר לך
 וגו' ושבת הגם שלא תהיה בכל לבבך וגו'^{כט}, ונתן
 הכחוצ טעם לקבלת ה' השובה שלימה לצדה בלא
 יסורין או השובה שאינה שלימה על ידי יסורין כי
 אל רחום ה' אלהיך^ל. עוד יתבאר הכחוצים על זה
 הדרך ובקשתם משם^{כט} פירוש כשתהיו צין האומות
 שם הצקשוכו ותחפלו אליו לדברים הנריכים לכם
 לחיותכם, ואינו מדבר בצקשת הגאולה, ומלאת
 שימלא לכם שאם לא כן יאבדו צ"מ, ואמר לשון
 יחיד^{כט}, לומר שלא לכולם ימלא כשיקראוכו צארן
 העמים אלא ליחידי סגולה, והטעם כי תדרשנו וגו'
 פירוש נריך מצקש ה' התעלמות גדולה^{כט} ואולי ישיגו
 הצקשה בצדר זה יחידי עם, ואמרו צר לך כחוצ
 זה מדבר בהצטחת הגאולה כי צר לעם ישראל
 שהוא זמן הגלות עוד לו^{כט} שימלאוכו כל הדברים
 האלה האמורים בצמוך שהם השמדה מן האדמה
 והפלה צין האומות והמעט שישארו מחי מספר
 זה יהיה באחרית הימים והם חבלי משיח, ולא

אור בהיר

כשדיבר מעלמותיו, הגם שאמר כבר בגלגלם בפרשת דברים. (כט) שלפי הנראה נכפל דבר אחד צ' פעמים. (כז) בעבור שהוא
 ה' אלקיך ולא בעבור שזו צרה וצוקה. (כח) פי' נמשך על חיבת ומלאת, שאל"כ חסר דבר זה מפסוק הב' שה' יקבל תשובתו, וגם
 נתיינת טעם של פסוק ל"א כי ח"ל רחום וגו' אין לו סוף וכי מפני שה' צ"ה רחום אתה תשמע בקולו לדרינה. (כט) או ג"כ
 ומלאת. (צ) ודי לו באחד מבי' הדברים צ"ה וב"ש. (צא) חיבת משם למה פשיטא שממקום אשר אתם שם משם אתם מנקהים,
 אלא לומר שעל דברים פרטים שאתם נריכים שם אתם מנקהים. (צב) ומלאת הגם שהחיל בלשון צרים ובקשתם. (צג) ולא כל
 יחיד יכול להתעלם בחפלת אמת. (צד) זה שאמר ומלאךך בחוספת וא"ו ולא אמר צר לך כי ימלאךך.

משחתם טו
 להם (פס"ו):
 ולשון לא יר
 רפיון^{כט} לא
 ולא ארפנו
 על לשון מפ
 לה, תן לה ו
 (לצ) לימינ
 ולמקצה ד
 מקלה אל ק
 על קומתו ש
 השמים, והו
 הנהייה בדר
 שיעו וסחאות
 רק צמי שמקו
 מעלמו על עז
 תשאל, אלא ת
 יחק על אש
 שלפ"ו היה ד
 וגו', היל"ל ב
 למקלה השמי
 יהודה אמר ר
 ולמקלה השמי
 הראשון מן ה
 וראשו מגיע ו
 כאן לומר שא
 במעמד הנבט

ראש חודש על החודש ובערב ראש השנה על כל השנה - על כן אמר ישובר לערב, ואמנם רק יהמו ככלב הב לן מזוניה, ויסובבו עיר שעושיין עיר ה' בית אלוקינו כאילו הוא גם כן בסביבי הנ"ל, במאזנים לעלות, ונגד זה המה יניעון לאכול אם לא ישבעו וילינו, כי אין בטחונם בה' שלם.

אמנם לא כן ביתי עם אלו, ואני אשר עזך הוא מידת הדין מקבלו באהבה, וארנן לבוקר חסדך, ר"ל תפלתו בבקר עת החסדים גוברים, כי תפלתי על חסדיך ועל אמתך לא עלי דידי. ומפרש הטעם, עיני ראו כי היית משגב לי ומגוס ביום צר לי כמה פעמים, ואיך אהיה ח"ו מקטני אמונה מבלי להאמין בה' המכין מזון לכל בריה שלא יחסיר לי, בהתפללי לפניו על ביתו ועל כבודו ית"ש.

ועד"ו יפורש הפסוק (דברים ד' כ"ט) ובקשתם משם את ה' אלוקיך ומצאת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. כי מסדרי התפלות סדרו לנו קריאת שמע ואחר כך תפלה, לומר בתחלה ימסור נפשו לה' וממילא לא יתפלל אחר כך על צרכי גופו כי המה נמבזה ונמסר בעיניו, שכבר מסר עצמו וכל אשר לו לרצון ה', אם יתן את כל

הון ביתו באהבה בוז יבזו לו (שה"ש ח' ז), וממילא יתפלל אחר כך אל ה' בלב שלם להרמת קרן משיחו. ואנשי הגולה הרואים זאת עמדם בין אומות העולם וגלות השכינה בעו"ה, ורואים ישועות ה' בכל יום על דרך היותר נפלא, והיה צרכי גופם נמאס בעיניהם, וישוטטו לבקש דבר ה' ואז ימצאוהו.

ונבוא אל המכוון בעזו"ה, בהקדים כי בכל לבבך ובכל נפשך הוא מסירת הנפש והשלכה אל ה' (כברכות נ"ד ע"א), והיינו ובקשתם משם, ר"ל משם מקום הגלות, משם תוכל לבחון שתבקש את ה' אלוקיך ולא תבקש צרכי גופך, וזה יהיה כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך, בהשלכת נפשך אל הי"ת.

גלל כן, גם אם עמך כלם צדיקים ועובדים ה', בפרט בצוק העתים הללו בעו"ה וכמה תלאות אשר עברו עלינו, והגיע עת דודים ימים הקדושים האלו אשר מי שבשם ישראל יכונה שופך נפשו לפני ה' בבית המקדש מעט ואין צריך לתוכחת מוסר. מ"מ צריך וצריך שלא תהיה תפילתינו ותשובתינו ח"ו כפלס מאזנים הנ"ל, כי אם שהוא מגונה בעצמו עוד אין לזה קיום, כמו שהשרש שעליו בנוי אין לו קיום, כנ"ל שתאות העולם הזה מאיר ומאפיל, כן התשובה

בעל הבטחון מבקש על רוחניות, ובטוח שה' ימלא לו גם צרכי הגוף

קודם אומרים ק"ש ואח"כ תפילה, כדי שימאס בעיניו לבקש על צרכי הגוף אחר שמסר נפשו בק"ש

עיקר חסד בגלות את ה' צרכי תפח

החומר בתוכו בשביל צדק הגוף, אין תשובה מתקיימת

נבוא על פ' התל

על חסד אפתיק ית צדקה ית צדקה ית צדקה

הבאה מחמתה אין לה י לא ישבעו וילינו. משום דורש ברבים קורא אל ו שלא יגעו בדי ריק מעשיהם לה.

וזה אמר משה רבינו כשהתחיל להוכיח אם אמנם הם נצבים ד ה', ר"ל עושים רצונו ו הם בזה רק כיום הזו ומאפיל כפירוש רש"י היו"ם, שרומז כיום הזה והנ"מ מה שאתם נצבים כנ"ל דבר שאינו קיים הריני חוזר להביאכם בו אותך היום לו לעם לעוג כי אתם ידעתם וגו', ו ניסי השם עמכם במצר תחושו על הבלי הזמ' לשנותם ולשדד מערכו כן תיחדו מעשיכם

או יאמר בקרוב להנ" כי הרשע אינו שב ממשמשים ובאים, ו ללילה, ובקרוב זמן הפוח ההוא ערב. וההיפך בצ כפתו רעננה יי וברבות אהלו. וזהו ואני אשיר ו חסדיך, בזמן המכוננו כשהאדם בגרם המעלוח

יא. לשוה"כ ירמי' נ"א נ"ח, כלומר בעודו שרוי בטובה, ו פרק כ"ג (ומפרק י"ט ואלך מו שם איתא קרא דדודי שלח

יתבארו. ובשער האותיות אות ת' תשוקה ד"ה וארז"ל (ע"ט ב), אולם שם תחת ערב ראש השנה כתב יום כפור הגדול. וע"ע פרדס רמונים שער י"ג פ"ג. ה. עיין תיקו"ז כ"ב ע"א. ו. לשוה"כ ש"ב כ"ג ה. ז. זהר ח"ב פ"א א'. וראה מג"א או"ח סי' תקפ"א סק"א. ח. לשוה"כ ש"א ט"ו ט'. ט. עפ"י עמוס ח' י"ב. י. אולי רמז מרן כאן גם על המאורע של השריפה הגדולה דהאי שתא בקהלתו קהל מאטערסדארף בה"י לאדר שני כמוזכר בשו"ת חת"ס חיו"ד סימן רל"ט, [וראה גם בחוט המשולש ט"ז ע"ב]. עיין מה שהערתי להלן ח"ד שבת הגדול דרוש יד [רל"ז א] ד"ה או, בדרוש לשבת הגדול תקס"ב לפ"ק. (שער יוסף). - וראה גם להלן ח"ד פסח דרוש ט [רס"ו ד] ד"ה דלתינו. נוסף לכך נפל מרן למשכב והיה בסכנה גדולה בשנה זו, ראה שו"ת יו"ד סי' קכ"א.

חתם סופר - ציוני - כרך ראשון
מגזרת נוסף ציוני
מכון חתם סופר

תהלים ליום ראשון יא

תפלה למושה מו

מדתה על ענין הגלות וגזרות אשר עמדו עלינו ומתו עיניהם עלינו ופניה רבנות שהרגו על דבר כבוד שמו יתברך וכל צרות הנדיק הוא לצונחמו לרחוק זאת עונותיו ולרשע נתן לו הגלגלה בעוה"ו על דרך עושר שמוור לבעליו לרעמו

שנאמר צמלאכים (בראשית יח ה) וסעדו לבכס"י. והיינו תבין דבם דייקא, שכן נאמר (דברים לו ו) ומל את לבצרי"י, והבן, ואז

יא למנצח לדוד ביהודה

תקשיב אוניך האמור, היינו שם הוי"ה ככתבו כנ"ל.

אזכור יתבאר על פי מה דאיתא בגמרא ת"ר המתפלל צריך שיכוון את לבו לשמים, א"ר יהודאי סימן לדבר תבין לבס וגו'. ועל פי זה פירשתי"י הפסוק (להן יח"ו) צר לי אקרא ה', בשביל שצר לי לעצמי אקרא קריאה בעלמא, אבל ואל אלקי, הנוגע אליו ית', אשוע, בקול שועה, על כן ישמע וגו' ושועתי לפניו, קודם לו, תבוא בחזונו, כי המתפלל על חצירו כו' הוא נענה תחלה"י. והנה זאת ענה היעוזה שהיה כל תפלתו על הכוונה שמתפלל שלא יהיה צער להשכינה כביכול מישראל, הן מהכלל הן מהפרטים, דכבר אמרו"י כשאדם מישראל שורה בצער שכינה מה אומרת קלני מראשי כו'. וזה שאמרו שיכוון את לבו לשמים דייקא, ר"ל שלא לצורך עצמו כי אם לגבוה סלקא. וכמו שאמרו"י המתפלל צריך שיכוון עיניו למטה ולבו למעלה, ר"ל שלא יהא לצורך מעלה. וזה שאמר שנאמר תבין דבם כלומר למעלה, אז תקשיב אוניך. נמצא כל תפלותיו אחת הם והוא צורך גבוה.

ועל פי זה מובן מה שאמרו חז"ל במסכת ברכות' מנין שהקצ"ה מתפלל כו', מאי מצלי כו' יהי רצון מלפניך"י. ולכאורה תמוה איך שייך לבקש מעצמו. אבל הכוונה דהשי"ת משחוקק להגביר הרחמים, וההשתחוקקות הוא ע"ס התפלה, קק דחכמתו חייבה שיהיה תולה צבני אדם, לכך יתכן תפלה צורך גבוה. ומשום זה נקרא תפלה עבודה, על דרך משל, ישראל צריכים פרנסה, עושר, כבוד, רפואה, סליחת עון, בני חיי ומזונא, ישועה, נחון נגד אויבי ה', חכמה בינה ודעת, רוח דעת ויראת ה', הרי תפלות מחולקות, וכשמתפלל עבור עצמו או עבור בני אדם האריך הוא עבודה לשמים, אבל כשהוא מתפלל שלא יהיה להשכינה צער מישראל הרי נקרא שפיר עבודה, והרי כולל הכל וכל תפלותיו אחת. וזהו שאמר דוד (להן

תהלות ישראל

כא. פי רש"י, א"ר חמא לבבכם אין כחב כאן אלא לבכם מגיד שאין יצה"ר שולט במלאכים ע"כ. כב. ע"י נתיבות עולם למהר"ל, ח"ב נתיב כח היצר פ"ד, ח"ל, ולכך לעתיד לבא כתיב ומל ה' אלהיך את לבבך וגו', שיסלק הב' השניה ויתחך אותה, ולא תשאר רק ב' אחת הוא היצר טוב ע"כ. כג. ברכות לא ע"א. כד. לפנינו הגירסא: אבא שאול אומר. כה. להלן שם. כו. מה שנוגע פ"י. כז. ב"ק צב ע"א, וע"ע יש"מ תחלת פ' תולדות, מ"ש לפרש בזה (להלן מ ב) קוה קייתי אל ה' וגו', עיי"ש. כח. סנהדרין מו ע"א. כט. יבמות קה ע"ב. לו ז ע"א. לא. שיכבשו רחמיק.

עננים וקשיב בל- מן

ז לא יתחשב יעקב, היינו יצ אנכי ארד ולמתי מספר זל זאת אשיב שים לבקרים, ה נפשי ר"ל צהכל, על כן תגלה ותראה צבחינת נלח

דיקים שתשמע וכשיו יש עירוב ר טוב ויאה"ר, לא לבכס. כמו

טו. שהשלים זלים למנין ששים ע"א.

למלות תאות ענוים ולל צבונת הלז שמת שרט. לקחת משפטים אה כי שלם תשלם:

ספר תהלים
זמ פירוש תפלה למושה
הראון רבינו משה ס"ט אלקוים צדין
אל"ז בקי"ק אוגוסט

חֲסִיתִי אֵיךְ תֹאמְרוּ לְנַפְשִׁי נוֹדֵי
 (וודו בתיב) הֲרָכֶם צְפוּרָה: ב כִּי הִנֵּה
 הַרְשָׁעִים יִדְרֹכֹן קָשֶׁת בּוֹנְנֹו
 חָצֵם עַל-יָתֵר לְיָדוֹת בְּמוֹ-אֶפֶל
 לְיִשְׂרָאֵל-לֵב: ג כִּי הַשְּׁתוֹת
 יִתְרָסֹן צָדִיק מִהַפְּעֵל:
 ה יִהְיֶה אֲבֵיכֹל קִדְשׁוֹ יִהְיֶה

כו ד) חמת שאלמילי
 מחמת ה', מכת את ה'.
 ועל פי זה יוצן
 מאמריי תרמי מן
 השמים לא יהצו, ר"ל
 אם מתפלל לעצמו,
 שאז תרמי היינו שאינו
 אחת, אז משמיה לא
 יחצו, והבן. L
 וגו תבין לבם
 תקשיב
 אונק. מסורה (דברים יט

ג) תבין דך הדרך. עפ"י כי דרך הישרה להכין צדה לדרך, והנה אמרו"י יש נאה
 דורש ואין נאה מקיים, ואם כן צריך להיות הדורש נאה, ועוד צריך שאף בשעת
 שמוכיח לזולתו יוכיח גם עצמו וישמע אזינו מה שפיו מדבר, ואז הוא פועל ומשפיע
 בעולם יראת ה', וה' ילכו להשפיע גם כן לו שפע מזון וחיות. ועל פי זה יתבאר
 המסורה, אם תבין לבם של אמרים בחוכמה, אז תקשיב אונקד מה שפך מדבר, כי
 תבין דך לעצמן הדרך, אז תבין לבם.

יא (ד) ה' בהיבט קדשו ה' בשמים כסאו עיניו יחזו עפעפיו יבחנו בני אדם. כי
 ידוע דה' צהיכל קדשו, היינו הוי"ה צהיכל אדני"י, כי היכ"ל בגימטריא
 אדני"י, והיינו שמראה אדנותו וממשלתו ועל ידי זה מתגלה אלהותו בעולם, וכשאינו

תהלות ישראל

את כעסך וכי'. לב. שכל תפלותיו הם ענין אחד. לג. ע"י תענית ח ע"ב, ניבעי רחמי אחרתי
 לא אפשר. לד. ע"י כתובות סו ע"ב, וזודאי קלילי ואורחא רחוקתא, פירש"י, צידה קלה הכינותי
 לדרך רחוקה שאני יוצא לה ע"ב. לה. יבמות סג ע"ב.

מצורת ציון

יא (ג) יתר. חבל הקשה כמו שבעה יתרים (שופטים
 יו): לירות. להשליך כמו ירה בים (שמות פו): בבו.
 כמו בתוך: אופל. השך: (ג) השתות. היסודות כמו
 ודיו שתוחיה מדוכאים (ישעיה יט):

מצורת רוד

יא (א) לנפשי. אין תאמרו על נפשי הר שלכם הוא
 נד כלפוק, ר"ל מלך ישראל הוא נד מפני שאול כלפוק
 הזה הנודד וסופו לפול ברשת וכן יהיה סופו לפול ביד
 שאול, ותמר איך תאמרו כן הלא צה' חסיתי וכל יכול
 להצילני: (ב) כי הנה. ר"ל ואם תאשבו שעוצני ה'
 נעבור עין הריגת כהני נוג כי הלא הנה הרשעים דרכו קשת וכי' והוא משל על הלה"ר שאמר דואג לשאול על
 כהני נוג: לירות. את התאים: במו אופל. ר"ל נהפתי: לישרי לב. על כהני נוג: (ג) כי השתות. הרשעים
 הללו הרסו יסוד העולם הם כהני נוג לדיקי יקודי עולם: צדיק מה פעל. על עצמו אמר דוד הלא אני לדיק
 צה ומה פעלתי אני הלא לא עשימי מלומה: (ד) ה' בהיכל וגו'. אף שה' מנציה לשנת צהיכל קדשו אשר
 בשמים עכ"ו משפיל עיניו לראות צדק לנחן מעשה בני אדם וידוע הוא בשלמי הרעה:

בשמים כסאו עיניו

מתגלה כבודו רק בעליונים. ושמה תאמר בעני
 משגיח, אל תאמר כן, כי השגחתו מתפלשת בשוכה
 שהיה משמש נסים וגלים, ונגלה כבוד ה' והיה
 זה חלי וגו', ככה השגחה משמשת בכל עמים,
 וצין מסותרת הצנחני בני אדם, כי בגלוי יבחנו ו
 אצל בעלמות השגחה אין שום הפרש. והוא שא
 דהיינו שמראה אדנותו, וצין ה' בשמים כסאו דהיי
 ונדוע גדולתו, מכל מקום צין כך וצין כך עיניו
 כנוי להשגחה, ר"ל השגחה גלויה יותר, יבחנו
 אין שום הפרש, וק

ועל פי זה יש לפרש (להלן פסוק ו) כי צדיק ה' ל
 עושין צדקות ומשגיחין על השפלים ישרי יד
 רואה אותן כך יחזו פנימו ר"ל רואין אותם, דהיינו
 מן המרכיסי.

ואן ה' בשמים כסאו עיניו יחזו עפעפיו כו' ה' צ
 ישר יחזו פנימו. ואין צריך להקשות כי כו
 ישר יחזו פנימו, או דהול"ל ישרים יחזו פנימו.
 צדקות אהב, צמחאי שיהא משלו ולא מגזל, וה
 ממון של יושר אז יחזו פנימו. וע"י מה שכתב ש
 בפרוע פרעות צישראל, שפורעין מה שחייבין, צה
 ואני הוספתי נופך, (שם) צרכו ה', כי צולע צירן

תהלות ישראל

א. ע"י יש"מ פי' שמוח בפסוק זה שמי לעולם וגו', וד"ל,
 המפרשים המקובלים (ע"י תיקו"ז ת' יח, לג ע"ב, וזהר ח"א
 כי היכל בגימטריא אדני"י, והנה זה קשה להבין לאיש משכיל,
 והידוע דהוי"ה מורה על עצמותו ב"ה היה הוה ויהיה, ואז
 הכל, ועצמותו ית' אינו מושג לא בעליונים ומכל שכן בתחר
 רק על פי פעולותיו ית', ואם כן הוי"ה שהוא עצמותו שוכן ב
 וישג על ננו הוי"ה וכי' ע"ב. ב. שמר"ר כג טו, מובא ברש"י
 פי' וד"ל, עפעפים וכי' כאדם שעוצם עיניו ומצמצם רק פתיחת
 ד. ע"י להלן לב ז אות ב, וד"ל, עפ"י מה שפירש רבינו סעו
 החלונות, היינו השגחה גלויה שהמושגח רואה המשגיח עליו, ו'
 היינו השגחה מסותרת, שהוא ית' משגיח עלינו בסתר ואין ה
 הגמי טהודרין ו ע"ב, גזל סאה של חטים וטחנה וכי' אין זה

לארם ע"ש ריש פ' לך לך וזהו הטעם בכל המצות שלנו כשאנו צריכין לעורר איזה דבר מלמעלה אנו צריכין לעשות איזה דבר למטה בדברים גשמיים ולכך עושין פשוטה לפני התרועה ופשוטה לאחריה לעורר שיהיה ג"כ למעלה כן שיתרבה החסד על הדין כי תרועה שהוה הגנוחי או הילולי הוא דין ולהתקיעה שהוא סימן לחסד ושמתה כענין שנאמר וביום שמתחכם ומועדיכם ותקעתם בחצוצרות הזהיר הכתוב על השמחה התקיעה ועל הצר הצורר כתיב והרעותם בחצוצרות ובתקיעתנו מעוררים שיתהפך התרועה שהוא ג"כ מידת הדין לתקיעה שהוא השמחה מחמת שיתרבה החסד על הדין והנה התרועה שהוא הילולי הוא נגד מדה"ד הקשה שילולי היא על המת והגנוחי שהוא מדת הדין הרפה הוא נגד הדין של צדיקים והגנוחי והילולי ביחד הוא נגד הבינונים שהן עומדין בר"ה בספק גנוחי וספק ילולי שהן תלוין ועומדים ולזה שפיר אמר רבה ב"א שמשום ספק עושין תשר"ת תש"ת תר"ת שאין אנו יודעין איזה דין יש עליהו אם דין של צדיקים ואז התרועה הוא הגנוחו אם דין של בינונים והוא תשר"ת ואם של רשעים והוא תר"ת ולכך עושין תשר"ת תחלה שלעולם יחזיק אדם עצמו כבינוני וזהו ג"כ מ"ש התוס' בר"ה דף ט"ז כד שמע שיפורא זימנא חדא בהיל ולא בהיל וכד שמע תנין אמר זהו ודאי שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטי זימנא להתבלע ומתערבים כו' והוא תמוה דמה"ת יתבהל בפעם שנית יותר מפעם ראשון ולפמ"ש א"ש דכשאנו תוקעין מעוררין המדה שנקרא שופר למעלה וכד שמע השטן קול תנין כלומר כשמתעורר השופר אז ודאי בהיל ולזה תיקנו רבנן ג"כ תקיעות דמעומד שבשעת תפלה נעשה ג"כ פועל הדמיון להתפלל ע"ז שיתהפך הדין לרחמים ובתפלה פועלין הרבה ואילו מחמת תפלינו יתעורר השפע של מעלה ויתערבב השטן שלא יהיה יכול לקטרג בתפלה ולספי אין חיוב לתקוע בתפלה רק תשר"ת שלעולם יחזיק אדם עצמו כבינוני כיון שכבר יצאו ידי חובתן:

7 ← מס' תענית פרק מאימתי מנ"ל דמדבר בתפילה והשיב דתניא לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם זו תפלה כו' אלא עבודה שבלב זו תפלה וכתוב בתריה ונתתי מטר כו' ולכאורה קשה אמאי קרי לתפלה עבודה שבלב הא עיקר תפלה הוא בפה ועוד כיון דכבר קבעה

ס רק
ז ג"כ
כיום
ששון
א מין
ואין
ין:
בעים
אלדד
שראו
לדור
ו. א. א.
הוא
ושיא
צוה
בחור
י. ר. ק.
אהרן
שמי
אתם
נב"ה
מפי

שום
קשה
ידעו
ט"ו
צות
שות
- לו
וועה

ס"ו נחלת יעקב
תיקוניו של אביו רש"י
כאן כ"ו יעקב זצ"ל אג"ק א"ס

לתפלה על הגשמים בברכת השנים למה להו תו לתקוני הזכרת גשמים ומקודם נאמר הטעם למה נקרא תפלה עבודה שבלב ונראה דהטעם הוא דלא שייך לקרוא עבודת המלך במי שבא להתחנן ע"ע לפני המלך ליתן לו מתנת חנם או לעשות לו איזה טובה ולומר על שעשה זה שמבקש זו עבודת המלך רק שזהו יקרא עבודת עצמו אמנם אם מתאוה לעבוד עבודת המלך לאהבתו אותו ויש לו סיבות המונעות אותו מלעבוד עבודת המלך ומבקש מהמלך להסיר ממנו סיבות המונעות אותו בכדי שיהיה יכול לעבוד עבודת המלך כי חולת אהבת (עבודה) עבודת המלך בוערת בו לזה ראוי להקרא עבודת המלך שבלב ולפי"ז כיון שכל תפלתינו שאנו מתפללין על בני חיי ומזוני אינו ראוי להיות שיהיה לשום הנאת הגוף והחומר כי לא לזה ברא אותנו רק החיוב הוא שיהיה עיקר כונתנו בתפלתינו על בני חיי ומזוני בכדי שיסיר מאיתנו סיבות המונעות אותנו לעבוד עבודתנו ושיהיה אהבת עבודת השם בוער בלבנו וכמ"ש דוד המלך ע"ה לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יה לזה ראוי להקרא לתפלה עבודה שבלב כיון שכל עיקר התפלה הוא בשביל שמתאוה בלבו לעבוד עבודת השם והנה השפעת הש"י מכונה בשם גשם כדכתיב (הושע ו') ויבוא כגשם לנו דכמו שהגשם צריך שיתעוררו העבים מלמטה ואח"כ ממותקין בעבים דהיינו שמקבל שפע רוחני למעלה ואז יכולין להרות הארץ ולהולידה ולהצמיחה תדע דממים של מטה אין הזרעים יכולין להתגדל כמבואר בר"ה כן א"א שיתעורר השפע בלי אתערותא דלתתא וכמו שהגשם הוא חיי הגופות כמו כן שפע הקב"ה הם חיי הנשמות ולכך ממשיל שפע הקב"ה לגשם. ואמרו חז"ל במדרש כשישראל עושין רצונו של מקום הגשם יורד מן השמים ואם לאו יורד מן הים וידוע שכשהשפע יורד מן השמים שמשפיע להזרעים ע"י שפע קודש עד שמוליד להאוכלין שפע קדושה משא"כ כשיורדין מן הים לבד שאין בהם שום שפע קדושה וידוע כשהקב"ה רוצה להשפיע מידת טובו לעולם אף שישראל עושין רצונו של מקום מ"מ צריך לזה מדת נצח וגבורה לנצח מדת הדין כי לעולם מדה"ד מקטרג כי אין אדם צדיק כו' ולזה קראו אותו גבורת גשמים ולזה מזכיר אותו בברכת אתה גבור שיש בהם מדת גבורה ואח"כ שואלין על המטר ואמר שאם ח"ו חטאינו רבו כל כך עד

שאינו ראו חטאינו ממניעות אמר שם אתיא חקר ח נראה לייע דהגשמים נקראין שרצה להורות לנו הטביע בשעת בו הילוך החמה והגשמים כמ"ש ו מ"מ יש גשמים באים מן הים וגש טל שיש טל של הבאין מן השמינו הגשמים הבאין ברכות הבאין מן המזלות ולזה בא ע"פ החקירה ה שבריאית העולם הגשמים היורדין והנה כשהקב"ה לנצח מדה"ד כח לשון כח וגדולה ע שם אמר ר"י שליח כו' י גשמים ושל תד תוספות דלא חש מייתי קרא וירא ודאי דאין כונת ומדקאמר לא

ום קצב
ם ושום,
כות זכ

ויעלה כל הנזות המכות בערך כל העולם
אזי בלע המוח לנח ויית משיח, כך בפרעות
אדם אחד נעשה ממדת ימיו קומה אחד וכו'.

שחם לא הי' עת רצון שיהא יכול ליכנס בחדרי
המלך ולהיות נענה לא הי' יכול לכיין, וכיין
שנכנס למלך צוודאי נעשה מבוקשו, שאין מונע
מלהשיב אחר תאות לבו ומבוקשו, שהשם
יתצרך חכמת הרחמים והחסד. L

רפ"י זה (סג) ידע האדם שאין התפלה לצורך
עצמו כי אם לצורך גבוה לתועלת
השכינה, וכמ"ש האר"י (נהר שלו' הקדמת
תק"ש) דאם מכיין לתועלת עצמו, השכינה
מקוננת עליו (איכה א) נתני ה' צידי לא אוכל
קום, ואם מכיין לתועלת השכינה מיד נענה,
כמו שכחצו צתיקונים אם שכינתא תמן מיד
פתחין לי' עיין צבוק (ת"י דף) ל"ג, וגם
מבוקש האדם נכלל בצנינה שהוא אם כל חי,
וכל הנשמות היא חלק השכינה וגם הוא נענה,
אבל אם מכיין לשכינה כדי שיהא הוא נענה
גם כן, נעשה מסך מצדיל, השם יתצרך יחיר
לנו לעצדו צאמת ותמים, (סג) והסימן שיהי'
נענה הוא כמו שאמר הכחצו (תהלים י') תכין
לצם תקשיב אזניך, שאם נסתיע כל כך ונדמן
שהוא יכול לעיין זה אז צוודאי תקשיב אזניך,

ויש שנכנס למלך ולא נעשית בקשתו, (סד)
והוא צורך משל למלך שסרה על
מטריותו, ובהצריך הזמן שגירשה מעל פניו
והלכה למרחקים נדמן המלך עסק הדרך
שמה, וכאשר נודע לה זה עשתה תחבולה
שצבוא לפניו וצדך ותחנן לפניו איך מר לה
על עצבה את המלך, וסיפרה המאורעים
שאירעה לה מיום גירושיו, וכל דברי תחנונים
ופיוסים למלך עד שנתפיים צמורה ונתמלא
מבוקשה, אך אם צאה בתרעומת עליו על
שבגד זה, אז אם מלאה את המלך בצער בלאו
כדי ויהא בוספה תרעומת להוסיף על צערו
אין דברי' נשמעים, כי אם כשמלא אותו טוב
לצ המלך ונתישבו הדברים בלבו שהדין עמה

וי אפשר
כמו חמול
זה לפי
צריך דעת
ומחשבתו
ין כן אם
ם, לשונו
עצמו ולבו
(ר"ה טז):
ח' עבותה
ו.

זל תפלה
ח' תפלה,
ות, (סא)
צריך לחקן
לכות, עד
זה השב
לה בערך
ז משיח
עקביים

יה מורה
יה ואינו
ירושלמי
שכשמגיע
ן האדם

צי ומדת
ז, ואמר
אחרונה.

נועם לתולדות

(סב) התפלה צריכה שתהי' לצורך גבוה,
היא השכינה הקדושה, ואם מתכוין לתועלת
השכינה אז מיד נענה, ומבוקשו לצרכי עצמו
גם כן נתמלא, אבל אם בעת בקשתו לצורך
השכינה מחשבתו גם על צרכי עצמו אז
נעשה בזה מסך המבדיל, ותפלתו אינה
מתקבלת.

עשתה תחבולה שתוכל לבא ולהתחנן לפניו,
והנה אם היא באה בדברי תחנונים ופיוסים
אז המלך מתפיים וממלא בקשתה, אבל אם
באה בתרעומת על שבגד בה, אז יש חילוק
שאם המלך הוא בעת רצון, אולי יתיישב
בלבו שהצדק אתה ומרחם עלי', אבל אם
מצאה את המלך כשהוא שרוי בצער, והיא
עוד מוספת יגון על יגונו, אז אין דברי'
נשמעים, כן הוא האדם בתפלתו לפני המקום,
שאם בא בשמחה נתמלאה בקשתו, אבל אם
בא בעצבות אז אם הוא עת רצון הוא נענה
כשנכנס בהיכל המלך, אבל אם אינו עת רצון
יתכן שנכנס אל המלך ועם כל זה לא נתמלאה
בקשתו.

(סג) תכין לבם תקשיב אזנך, שאם הי'
תכין לבם היינו שאם נדמן לו שנסתיע שהי'
יכול לכיין זהו סימן שהי' עת רצון ונכנס
להיכל המלך, ואז תקשיב אזנך, היינו
שבוודאי נתמלא בקשתו, שאלו לא הי' עת
רצון אז לא הי' יכול לכיין.

(סד) המלך גירש את המטרונה, והיא

ספר גולגות יעקב יוסף

מוברי יעקב יוסף הכהן צ"ל

וצאלי יג פינוס *

מבלי ר' עמנון מייס טל"א

אדוני אדון הכל הוי"ה היה הוה ויהיה אלקיים תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם
מב תהלים ליום ראשון ד

**יהוה ישמע בקראי אליו: ה רגזו ואל תחטאו אמרו
 בלבבכם על משפבכם ודמו סלה: ו זבחו זבחי זבחי**

ר ש י

כרזכ: (ד) הפלה. כדול: (ה) רגזו. חרדו מלפני הקב"ה ואל תחטאו: אמרו בלבבכם
 על משכבכם. כשיבו על לבבכם שחזכור הקב"ה על כך: (ו) זבחו זבחי צדק. הלויקו

שמן ששון

אותו ג"כ כמ"ש (משלי כ"ז, יט) כמים הפנים לפנים גו, וז"ש באהבתו ובחמלתו הוא
 בעצמו גאלם מן השוא הגשמי ועיקר התפילה בשאר לו לעולם העליון, וז"ש וינטלם
 וינשאם כל ימי עולם. וז"ש כי הפלה ה' חסיד לו לקבל תפילות אשר יש בהם קצת
 צרכים גשמיים והוא כלול מטוב ורע, על כן נתקבל ע"י שם ההוא שהוא כלול מטוב
 ורע כנודע, אמנם ה' לבדו ישמע בקראי אליו דייקא לצורך גבוה.
 רגזו ואל תחטאו. על מה שהוכיח אותם שמזולזלין בתפילה כמ"ש בני איש כנ"ל,
 אמר על הזולזל שמזולזלין בשואלם רק צרכי גשמיות ומגשימים התפילה, על זה
 אמר רגזו ואל תחטאו ר"ל חרדו מלפני הבורא ית"ש ודעו גודל רוממותו, ואל תחטאו
 לבקש לפני מלך גדול ורם על כל רמים דברים גשמיים כאלה, ונגד הזולזל הא' שמתפללים
 בלי כוונת הלב אמר אמרו בלבבכם עם כוונת הלב, על משכבכם ר"ל על היחוד של
 התפילה כמ"ש בזה"ק שכיבה בכל אתר לעאלה ציורא דכ"ב אתוון, ונגד הזולזל הג'
 שמדברים דברי שוא וכזב מטמאים פיהם אמר ודומו סלה, כמ"ש (חזקין פ"ט.) מה אומגתו
 כו' יעשה עצמו כאלם.

זבחו זבחי צדק. ר"ל תפילה שהיא במקום זבחי הקרבנות יהיה רק בעבור כבוד
 מלכותו שהיא זבחי צדק כנודע, ואמר ובטחו אל ה' שימלא לכם גם כן
 צרכיכם הגשמיות, אבל מגמת פניכם לא יהיה לזה.

ויתכן לפרש ובטחו אל ה', עפימ"ש (ברכות ל"ב:) כל המאריך בתפלתו ומעיין בה
 בא לידי כאב לב, ואמרו רז"ל (שם ג"ה.) שלשה דברים מזכירים עונותיו של
 אדם עיון תפילה כו', אך זה שמתפלל עבור צרכי הגשמיים ומצפה שראוי הוא שתעשה
 בקשתו, אבל מי שמתפלל עבור צורך גבוה יבטח בה' שבודאי עשה תפלתו רושם
 למעלה, כי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם וכמ"ש (דבה"י"ב י"ז, ו) ויגבה לבו
 בדרכי ה', וכמ"ש הנביא (איכה ג, כ"ו) טוב ויחיל ודומם לתשועת ה', ר"ל מי שתפלתו
 רק לישועת ה' טוב להתחולל לו שבודאי תיעשה בקשתו כי קרוב ה' לכל אשר יקראוהו
 באמת, ומי שאינו בוטח בה' הוא מקטני אמנה, כמ"ש (סוטה מ"ח:) מי גרם לצדיקים
 שיתבזבו שולחנם לעוה"ב קטנות אמנה כו', וז"ש כשתזבחו זבחי צדק אזי חובה עליכם
 לבטוח בה' שבודאי יהיה לרצון לפניו.

L

אדוני אדון הכל הוי"ה היה הוה
**תהל צדק ובטחו אל יהו
 נסה עלינו אור פני**

מעשוכס וזרי חסם כמקריבים זכ
 כשביל ממון שחתם מלפס לקבל
 רכס מישרלל יש שרואין רשעים
 ומשיגי תלוח כללו: גסה עלינו.
 (כז) חרים נסי (שס מט.) ל"ח

עוד יתכן לפרש מה שאמר רגזו
 לבו להתפלל עבור צרכי
 ודיבוריו אשר לא לה' המה, ואין
 פניו לדבר אליו למלאות בקשתו.
 רבינו יונה בשערי תשובה מלת
 לבקש לפני מלך עליון צרכיכם
 דחושבנא לפני השכיבה על כל מו
 עיניכם ודומו סל
זבחו זבחי צדק. עפימ"ש בו
 מועיל למדת הרחמים כמ"ש
 קרבן רק רוח נשברה. וז"ש זבחו
 חדיו הגמור והדבר הוה היא רוח
 ה' בקשתו כיון שהוא שפל וגרוע
 גדולים מן בחינת חטאות אשר לו

רבים אומרים גו'. יש לפרש
 נפשו לה' שזהו ענין התפ
 אמנם תיכף ברצותו להתפלל יח
 וטהורה במוחין גדולים, אמנם בא
 אחרגין כו' דנטרין האי טוב דלא
 מחשבותיו. וז"ש רבים אומרים מ
 נסה עלינו אור פניך ה' שנוכל לו
 נש
נתת שמחה בלבי גו'. אמנג
 במחשבות זרות, כי זהו

ספר תהלים
 חמ כ"ו חמ כ"ו
 חמ כ"ו חמ כ"ו
 חמ כ"ו חמ כ"ו
 חמ כ"ו חמ כ"ו

אדוניי אדון הכל הוי"ה היה תהיה אלקי"ם תקיף בעל היכולת ובעל הכוחות כולם

תהלים ליום ראשון ד

צדק ובטחו אל יהוה רבים אמרים מי יראנו טוב נסה עלינו אור פניך יהוה: נתתה שמחה בלבי

רש"י

מנשיכס והרי אתם כמקריבים זכוס: ובטחו אל ה'. שישיפיע לכם עוצה ואל תחטאו לו בשזיל נמון שאתם מלפס לקבל שכר מאת שאל: (ז) רבים אומרים מי יראנו טוב. רבים מישראל יש שרואין רשעים צעושר וצשלוה ואומרים מי יראנו טוב להיות עשירים ומשיגי תאלה כאלו: נסה עלינו. הכס עלינו לנס את אור פניך לשון הרימו נס (ושטיה כצ) ארים נסי (שס מט). ל"א נסה עלינו (רפנצלי"ר צלע"י) כמו (זכריה ט) אצני נזר

שמן שרון

עוד יתכן לפרש מה שאמר רגזו, כי נתן עצה להאדם לכונן מחשבותיו לבל יעלה על לבו להתפלל עבור צרכיו כאשר יזכיר עצמו כל פעולותיו הרעים ומחשבותיו ודיבוריו אשר לא לה' המה, ואין אחד יהיה נשכח ונאבד מאת הבורא ית"ש ואיך יעז פניו לדבר אליו למלאות בקשתו. וז"ש רגזו הרדו והצטערו על חטאתיכם, [וכן פירש רבינו יונה בשערי תשובה מלת רגזו לשון צער על עונותיו], ועל ידי זה אל תחטאו לבקש לפני מלך עליון צרכיכם הגשמיים, אמרו בלבבכם על משכבכם להיות ממארי החושבנא לפני השכיבה על כל מה שפעל און באותו יום, ועל ידי זה יהא חטאתכם לגד עיניכם ודומו סלה לבקש מאתו ית' צרכיכם הגשמיים.

זבחו זבחי צדק. עפימ"ש בזה"ק (ח"ב ק"ח). זבחי אלהים רוח נשברה כי הקרבן מועיל למדת הרחמים כמ"ש קרבן לה' עולה לה'; אבל למדת הדין אינו מועיל שום קרבן רק רוח נשברה. וז"ש זבחו זבחי צדק ר"ל זבח שתועיל לדין כנודע שצדק היא הדין הגמור ותדבר הזה היא רוח נשברה, אך מזה יולד חסרון בטחון שלא יבטח שימלא ה' בקשתו כיון שהוא שפל וגרוע מאוד, לזה אמר ובטחו אל ה' אל רחמיה הגדולים שהמה גדולים מן בחינת חטאות אשר לא תימנע חסדיו הגדולים וכמ"ש קין (בראשית ד, י"ג) גדול עוני מנשוא.

רבים אומרים גו'. יש לפרש גם כן דקאי אתפילה, שמי שנפשו שוקקה באמת לשפוך נפשו לה' שזהו ענין התפילה כלות הנפש ונטותה אל הבורא ית"ש מקור חיותה, אמנם תיכף ברצותו להתפלל יחפוץ לעלות במעלות העליונות ולהתפלל במחשבה זכה וטהורה במוחין גדולים, אמנם באמת מי יעלה בהר ה' גו', ואיתא בזה"ק ואית גטורין אחרנין כו' דנטרין האי טוב דלא יעול תמן מאן דלאו איתו ראוי למיעל כו' ומבלבלין מחשבותיו. וז"ש רבים אומרים מי יראנו טוב העליון והוא בחינת מוחין עליונים כנודע, נסה עלינו אור פניך ה' שוכל לדבק אליך בהתלהבות חוקה מתוקף האהבה שהיא בחינת נשיקין ואור פנים כנודע.

נתת שמחה בלבי גו'. אמנם המשכיל על דבר ידע גם בעת שמבלבלין מחשבתו במחשבות זרות, כי זהו אות שיוכל להתפלל אז כהוגן ולכך הסטרא אחרא

ת כולם

אמרו

בחי

בלבבכם כלדיקו

לתו הוא וינטלם הם קצת ול מטוב

ש כנ"ל, על זה תחטאו ותפללים חוד של יול הג' אומנתו

ר כבוד גם כן

עיין בה תיו של שתעשה ו רושם בה לבו תפילתו קראוהו צדיקים עליכם